

M 20359:1-98

Resedagbok efter Johan Nilsson (senare Rystad) som sommaren 1915, den 1 juli – 3 augusti, cyklade genom Skåne, Blekinge, Småland, Östergötland, Västergötland och Halland tillsammans med sin kamrat Johan Andersson.

Se bifogat fotografi och följebrev. Materialet inskickat till Luf i januari 1989 av Harry W Ebelin.

Till Folklivsarkivet

Översänder härmed enligt telefonsamtal den 11 december en reseskildring samt foto på författaren och hans kamrat. Författaren är den som står till höger och till synes bär studentmössa, han heter Johan Nilsson och tog senare namnet Rystad. Den andre heter Johan Andersson och vill tydligen ha lika fin mössa på sig.

Låt gärna kopiera materialet, både kort och bok. Behåll därefter efter tycke någotdera och återsänd det andra. Hoppas det kommer till nytta.

Med hälsning

Harry W Ebelin

Gyegården

260 23 Kågeröd

Tel 0418/80226

Till Folklivsarkivet

Översänder härmed enligt telefonsamtal den 11 december en reseskildring samt foto på författaren och hans kamrat. Författaren är den som står till höger och till synes bär studentmössa, han heter Johan Nilsson och tog senare namnet Rystad. Den andre heter Johan Andersson och vill tydligen ha lika fin mössa på sig. Låt gärna kopiera materialet, både kort och bok. Behåll efter tycke någotdera och återsänd det andra. Hoppas det kommer till nytta.

Med hälsning

Harry W Ebelin

Lund den 16 januari 1989

Harry W Ebelin

Gyegården

260 23 Kågeröd

Hjärtligt tack för lånet av den intressanta resedagboken efter Johan Nilsson samt fotografiet av Nilsson och hans kamrat. Både boken och bilden är nu kopierade och kommer att tillföras Folklivsarkivets samlingar.

Med vänlig hälsning

Anders Salomonsson

Se neg nr X:16:6:13-14

Juli månad 1915		Kredit
1	Lemonad	24 öre
2	Vägvisare i Ignaberga kalkgruva	50 öre
	Mjök 0,10 Jordgubbar 0,25	35 öre
	Kaffe i Kristianstad	50 öre
	Porto till assurerat brev samt 1 vykort	45 öre
	Jodsprit	20 öre
3	Bröd, korv, 1 lemonad, tråd och nål i Gualöv	1,28 kr
	Mjök och tidning	16 öre
4	Mjök 0,10 Lemonad och bröd 0,38 Kaffe och bröd 0,54	1,02 kr
	Dito 0,10 Kollekt 0,10 Smörgåsar och mjök	60 öre
	Choklad i Bräkne-Hoby	1,60 kr
	Frimärke	50 öre
5	Kaffe i Ronneby 0,50 Diverse matvaror 1,40	1,90 kr
	Glas och tallrikar	90 öre
	Bröd	75 öre
6	Kaffe i Listerby 0,10 Choklad i Nättraby 0,60	70 öre
	Båtbiljett från Nättraby till Karlskrona	70 öre

	Middag i Karlskrona 1,45 Vykort 0,45	1,90 kr	
	Framkallning och plåtar	50 öre	
5	Båtbiljett från Ronneby till Karön 0,70 Tidning 0,10	80 öre	
	Choklad med extra bröd i Ronneby 0,80 Framkallning och plåt 0,30		1,10 kr
7	Mjölk, bröd, lemonad, smör, klinka en fönsterkruka	1,85 kr	
	Ägg och mjölk 0,40 Kaffe i Eringsmåla 0,50	90 öre	
8	Kaffe i St Hed 0,50 (i en bondgård, dyrt, utan bröd)	50 öre	
	Bröd 0,50 Saftsoppa 0,10 Mjölk 0,05 (Urshult)	65 öre	
9	Kaffe och smörgåsar på Kråketorps gästis	1,50 kr	
10	Telefon till Arlösa 0,60 Till Smål Taberg 0,30	90 öre	
	Konfekt 0,10 Vykort av Hörbergs 0,10	20 öre	
	Mjölk 0,15 Kaffe i Möckelsnäs 0,50	65 öre	
	Smör 0,40 Sill 0,10 Saft 0,65	65 öre	
11	Kaffe i Älmhult 0,50 Choklad med extrabröd 0,35	1,35 kr	
12	Dito i Ramsnäs 0,50 Mjölk 0,10 Konfekt 0,10	70 öre	
	Choklad, extrabröd i Ljungby 0,85 Resan till och från Bolmen		2,40 kr
	Ost och sylta 1,05 Bröd och mjölk 0,85	1,90 kr	
13	Jordgubbar och mjölk i Frökärr	60 öre	
	Kaffe i Värnamo 0,50 Mjölk i Götafors 0,12	62 öre	
14	Frakt för kofferten till Taberg	1,40 kr	
15	Resan till och från Visingsö samt biljetter för cyklar	5 kr	
	Kaffe på båten 0,80 Mjölk och bröd på Visingsö 0,40	1,20 kr	
	Vykort från Visingsö 0,40 Kyrktornet 0,10	50 öre	
	Frälsningsarmén i Jönköping	20 öre	
	Kvällsmat i Jönköping	2,40 kr	
	Nattlogi och kaffe i dito 2 kr Körsbär 0,35	2,35 kr	
16	Kaffebröd 0,25 Vykort, papper och en stropp och tidning 0,72		97 öre

	En undertröja 1,40 Tabletter 0,10	1,50 kr	
17	Frakt för kofferten till Arlösa	95 öre	
	Vykort över Taberg 0,25 Konfekt 0,35	60 öre	
18	Drickspengar i Taberg	6 kr	
19	Kvällsmat och kaffe samt 1 liter mjölk i Utgränna	1,10 kr	
	Smör, ost, korv, lax och kött i Ödeshög	2,38 kr	
	Choklad och bröd i Ödeshög	1,05 kr	
	Utsiktstornet i Omberg	10 öre	
	Vykort i Vadstena 0,10 Mjök 0,10	20 öre	
20	Kaffe i Hagebytorp	50 öre	
	Vykort i Motala 0,15 Kondis 0,20 Saft och konfekt 0,35	70 öre	
	Biljetter över Vättern 3,40 Dito för cyklarna 0,50	3,90 kr	
	Choklad, smörgåsar och kaffe i Karlsborg	1 kr	
	Mjök och bröd i Ransberg 0,35 Dito i Kråkshult 0,14	49 öre	
	Vykort och frimärke i Karlsborg	35 öre	
21	Kaffe och ägg i Grönhult 0,80 Choklad och bröd i Igelstorp 1,05	1,85 kr	
	Dito i Skövde 0,50 En karta 0,25 Tidning 0,05	80 öre	
	Inträde i Varnhems klosterkyrka 0,25 Vykort 0,10	35 öre	
22	Mjök och bröd i Axvalla 0,50 Kaffe, mjök och bröd 1 kr	1,50 kr	
	Choklad med smörgåsar och kaffebröd i Skara	80 öre	
	Vykort 0,20 Smör, ost, köttbullar, fiskbullar, sylta, katrinplommon 1,60	1,80 kr	
23	Mjök 0,10 Kaffe och lemonad i Trollhättan 0,80	90 öre	
	Vykort 0,55 Vichyvatten och konfekt 0,25 För cyklarna 0,20	1 kr	
24	Kaffe på båten 0,80 Biljetter till Göteborg 5 kr	5,80 kr	
	Körsbär i Göteborg 0,50 Choklad och smörgåsar 1 kr	1,50 kr	
	Frimärke 0,45 En gasbinda 0,35 Förköpparna på moellet 0,10	80 öre	
25	Spårvagnsbiljetter 0,60 Lemonad och konfekt och tidning 0,75	1,35 kr	

26	Dito 0,20 Våfflor, bakelser och mjölk 0,34	54 öre	
	Bröd åt Tilda 1,50 Trädgårdsför 0,70 Kaffe och bakelser 0,75		2,95 kr
	Spårvagn 0,20 Vykort 0,20	40 öre	
27	Drickspengar i Göteborg	6 kr	
	Choklad i Kungsbacka 0,50 Mjök och smörgåsar 0,35	85 öre	
	Resan från Varberg till Halmstad	4,80 kr	
	Vichyvatten i Varberg	30 öre	
	Mjök och smörgåsar i Halmstad	75 öre	
28	Bröd och lemonad i Oskarström	40 öre	
29	Betalade resten på kameran	15 kr	
	Konfekt och kex 0,70 Choklad (3) i Halmstad 0,75	1,45 kr	
30	För tvätt och strykning 0,50 Drickspengar 0,60/Dull plåt 2 kr		2,60 kr
31	Bröd och konfekt i Veinge 0,50 Frimärke 0,25	75 öre	

Augusti månad 1915

1	Kaffe i Veinge 0,50 Konfekt och vichyvatten 0,25	75 öre	
	Våfflor, enbärsöl i Båstad	75 öre	
2	Resan till och från Hallands Väderö	1,50 kr	
	Vykort i Torekov	25 öre	
3	Konfekt i Kålbäckatorp	40 öre	
	Mjök och smörgås i Bjuv	60 öre	
	Choklad och extrabröd i Engelholm	80 öre	
	Bröd i Kågeröd	50 öre	

(Och så var resan slut!)

DAGBOK

Skåne - Blekinge

Torsdagen 1 juli

Rävetofta – Röstånga – Färingtofta – Gustavsborg – Torup – Tyringe 7,4 mil.

Äntligen resfärdig. Solsken, varmt och vackert. Klar himmel, medvind.

Goda cyklar. Vacker natur. Gud med på färden. Frisk och glad. "Vad göres en mera behov?"

Startade hemifrån kl 4 e m över Bjärnarp. Välkända trakter. Gällabjer. Från Röstånga till Forestad skogar och åkerlappar i ständig omväxling. Sedan närmare Färingtofta mest ljunghedar besökta med högväxta enbuskar men även träd av olika slag. Mycket omväxlande och kuperad terräng hela vägen. Vackra utsikter stundtals.

Gustavsborg har ett mycket vackert läge vid sjö, ägare är ingenjör Wendt. Mycket intresse var fiskodlare. I Hillsjön ävensom i dammar utmed hela vägen mot Tosterup (dessutom i Småland) karp och sutare. Fisken övervintras endast i de större sjöarna och dammarna. På våren tappas så dessa och fisken utplanteras i de olika dammarna, där den sedan utfodras med majs och guano (fiskavfall från Norge). Detta erbjuder tillfälle till god arbetsförtjänst för orsbefolkningen under sommartiden (ävensom vår och höst, under vintern något skogsarbete). På hösten tömmes samtliga dammar, varvid de fullvuxna fiskarna avyttras (exporteras huvudsakligen till Tyskland). De andra övervintras i de större dammarna och sjöarna. Sutaren är vanligen färdig efter 3 år, karpen behöver möjligen något längre tid för sin utveckling.

Gustavsborg – Torup: Till en början övervägande björkskog, men även furuskog. Markbet ormbunkar och blåbärsris. En ekskog. Vacker furuskog. Emellanåt lite vackra vyer. Närmare Tyringe något mer åker, dock mycket vackert. Ett stycke skogsmark (fälads-) härjad av eld. Svart och dystert! Stenar och svedda trädstammar. Tyringe ett nätt samhälle i en leende bygd.

Badanstalt och sanatorium. Spritfabrik. Tyringeborna tycks dock ej förtära spriten själva (Spritfabriken ligger nere). En liten gosse, som hade sitt hem mitt för fabriken, kunde först efter ett långt eftersinnande påminna sig vad det var det hette, som de gjorde däruppe (sprit). Den bästa institutionen är dock utan tvivel bokhandeln!

Fredagen den 2 juli

Tyringe – Finja – Hässleholm – Ignaberga – Kristianstad – Kjuge

Josef följde oss till Hässleholm. Vacker omväxlande skogsbygd. Finja gammal vacker kyrka. Till höger Finjasjön. Hässleholm nybyggd vacker kyrka i gammaldags stil (trappstegsgavlar) av röd tegel. I trakten av Ignaberga mera öppen bygd (i synnerhet på vänster hand). Grottan i Ignaberga: En gammal gruva där man för lång tid tillbaka brutit kalk. Djup, trång öppning, särdeles mörk. Mycket villsam. 2 ledsagare med stearinljus. Mycket vidsträckt, men ingen hittar över hela. En stor sal. Vackra pelare är det. Vatten på vissa ställen. Fester. Trappsteg. Även jämn skara fördjupningar efter ras, som dock ej nått ner. Ett gott stycke därifrån kalkbrottet och kalkbruket. Kalken i mäktiga lager. Brytes i vackra stycken liknande isstycken, men större. Borren drives med elektricitet. Kalken föres sedan i tjugo vagnar dragna av en liten ångmaskin, till kalkbruket där den vidare bearbetas.

Ignaberga gamla kyrka, numera ruin. Åldern har ej kunnat bestämmas, murarna av gråsten, valven – till större delen nerrasade – av tegel. Predikstolen troligen begravnen under de nerrasade massorna, bänkarna till stor del sönderslagna, numrerade och försedda med bladornamenter. Profanerad med besökandes namnteckningar överallt. Den gamla kyrkan har ersatts med en ny, men det evangelium som århundrade efter århundrade framburits till den ena generationen efter den andra är alltjämt detsamma. Det kan ej bli för gammalt. Det är varje nytt. Ställning.

Lommarp mycket magert. Nyröddjad jord. Förfärligt stenigt. Vanneberga något bättre. Så småningom segrar så slättbygden och skogsbygden tränges mer och mer tillbaka. Kristianstadsslätten bördig. Kristianstad: Trefaldighetskyrkan, rådhuset, kronohuset. Svårt att hitta ut.

Tiden tillät oss ej bestiga Fjälkinge Backe. Närmare Oppmanna socken furuskog, annars ännu Kristianstadsslätten. Till vänster Oppmannasjön. Mycket vackert med skogklädda höjder på andra sidan. Slutligen nåddes så Kjuge vid Gliten. Sent.

Lördagen den 3 juli

Svart och mulet. Förut varmt och vackert. Först Kjugekulle med sin stora gravhög: oändligt vackert. Innan slätten med Fjälkinge Backe och Lillebacke i bakgrunden. I väster Oppmannasjön och i bakgrunden åt norr skogklädda höjder. Närmast oss två är Bäckaskogs vackra herrgård. Borgen av röd tegel ligger så nätt inbäddad i grönska. En vacker allé leder dit. Över näset mellan Oppmanna- och Ivösjöarna går stora landsvägen till Småland.

Vänder vi oss åt norr eller öster ligger Ivösjöns härliga blåa vattenspegel utbredd framför oss, omslutande Ivön, en vacker skogklädd ö vars högsta punkt, Ivö Klack, lär bjuda en förtjusande utsikt. I bakgrunden, på andra sidan sjön, skymtar skogklädda höjder. Små segelbåtar glider fram över vattenytan. Vinden är rätt frisk. Här och var sticker också små öar upp över vattenytan. Kanske borde jag nämna att vi i söder ser Kiaby gamla kyrka och i öster sticker Ivetofta kyrkas vita torn upp ur grönskan. Här är oändligt naturskönt, och det lönar sannerligen mödan att knoga hit upp. Cyklarna väntar nere bland buskar och stenar, och vi får väl snart bryta upp från denna märkliga plats. Hur han man kunnat forsla all denna jord hit upp? Enligt sägnen lär det vara en gammal sjökonung som blivit gravsatt här. Från denna plats skulle han kunna speja ut över Östersjön. Vi kunna tyvärr ej göra det idag åtminstone.

Johannes ligger nere och vilar i skuggan av en törnrosbuske vid kullens fot. När han blir trött, styrker han sig med ett glas saft och stnog. Ska nu först kvista ner och titta på Bäckaskog och sedan iväg mot Blekinge.

Nämnas bör kanske också att Kjugekulle omgives av en hage, där furen bildar en yttre ring och eken håller vakt kring graven. Trakten är oändligt rik på sten, stora väldiga stenblock. Jag föreslog att vi skulle föreviga ett par av de största, och förslaget antogs. Vig som en gammal stenget lyckades jag klättra upp på en av dessa jättar. Så långt allt väl. Men för att intet skulle fattas, tyckte jag att jag också borde ha min käpp dit upp. För den skull signalerade jag efter hjälp och Johannes kom mycket riktigt till undsättning. Han skulle kasta upp käppen till mig. Första gången lyckades det inte, men andra gången gick det bättre. Vid den hastiga manöver jag fann det nödigt företaga för att

kunna infånga käppen, sprack emellertid mina sportbyxor jämmerligen i riktning framifrån-bakåt. Nåja, därvid var ju ingenting att göra så länge. Plåten tog vi, och den blir nog bra. På stenen fanns vid övre kanten en mycket vackert utformad stengryta och denna var mig till ovärderlig hjälp. Sedan vi så gott sig göra lät med fyra fästenålar skylt min nakenhet, anträdde vi färden mot Bäckaskog.

Nu ville vi emellertid inte ta omvägar ner till stora landsvägen. Vi skulle fara en genväg. Efter att ha tagit en massa hinder befann vi oss slutligen nere vid Ivösjöns strand och vårt högra öga skådade äntligen vår längtans mål – på andra sidan sjön! Vad var nu att göra? Som svenska gossar ville vi ju ej gärna gå tillbaka utan endast framåt, framåt! Vi beslöt att försöka med en kringgående rörelse och slå oss fram genom urskogen vid sjöns stränder. Ty en urskog var det. Här växte al och ask, brakost och benved och asp och lönn och manshöga nässlor och törnrosbuskar i besvärlig förening. Det var en innerlig harmoni över det hela, och vi hade svårt för att slita oss lösa därifrån. Också var vi tämligen slitna och rivna – min vänstra strumpa hade fått ett gapande hål – då vi äntligen nådde fram till en gårdsgård. Jag begav mig ut för att kunska och kunde efter en stund avge den lugnande försäkran att gången var fri ända fram, blott vi komme över den höga gårdsgården med vår tross. Det avloppo jämförelsevis lyckligt.

Så var vi då vid Bäckaskog, men med hänsyn till mina byxor beslöt vi att uppskjuta med uppvaktningen hos hennes nåd fru Stjernsvärd till en annan gång. Själva slottet skall jag inte försöka beskriva. Det har dom ändå gjort mycket bättre i turistföreningens handbok. Där finns en härlig park, som sträcker sig ända ner till Oppmannasjön. Där finns så en liten brygga och vid denna brygga låg en liten båt fastlåst. Vi steg i båten och tvådde våra smutsiga händer i Oppmannasjöns klara vågor. Sedan for vi genast till Gualöv. Det var en mycket äventyrlig färd ”på en smal stig ve sian”.

Så gjorde vi en avstickare ner till Trolle-Ljungby, gammalt och fint. Vi lyckades få se hornet och pipan och så ingenting mer av det inre. Sedan kikade vi också ett slag på kyrkan där. Vit både inne och utvändigt.

Fortfarande var det ju öppen bygd, men på vägen mot Blekinge omväxlade skogar, åkrar och ängar jämt och ständigt. Mycket stenigt. Vanligen odlat åt sjösidan, under det att vi på vänster hand hade Ryssbergets skogklädda massa. Komna i närheten av Sissebäck tog vi oss ett uppfriskande bad. God botten men långgrund. Sissebäck är ett nätt samhälle med många villor och härlig bokskog på båda sidor om vägen. Närmare Sölvesborg övergår den i barrskog. Sölvesborg ligger vackert liksom de flesta platser vi sett i Blekinge.

Kvällsvarden intogs i ett busksnår utanför en bondgård. Allt hade varit bra, men vi måste från början till slut föra en förtvivlad kamp mot myggorna. Så körde vi ännu en bit tills vi strax före kl 10 slog oss ner i en hövålm i närheten av en trädbeväxt hage. Det var första natten ute, men den var härlig. Ängsknarren underhöll oss ständigt, och framåt mot morgonen gav också göken en liten föreställning. Naturligtvis stämde också alla de andra fåglarna in i kören efterhand.

Söndagen den 4 juli

Kl 3 hade det varit lämpligt att ge sig av, men så skulle ju Johannes ha mina byxor under behandling. Slutligen vid 8-tiden bröt vi upp, men hett var det redan då och värre blev det. Grönnt vackert landskap, vanligen skog i bakgrunden på båda sidor och åkern närmast vägen. Emellanåt skjuter havet in en kil mot vägen, så vid Pukavik. Där spisade vi frukost i en skogsduge

nere vid sjöstranden. Urberget sticker nästan jämt i dagen här och där. På en höjd av granit vid havet i Pukavik var rest en sten med inskrift: "Plikttrogna landstormsmän från Ysane och Gammalstorp posterade här ofredsåret 1914". Fin utsikt utåt havet.

Trakten närmast Sölvesborg påminde ganska mycket om Skåne: jämförelsevis slätt och jämnt och en skogklädd ås på vänster sida. Från och med Pukavik närmade sig skogen mer och mer vägen och överallt stack bergknallar av urberg i dagen. Här fanns också överallt stenbrott, där man högg såväl större stenar som s k tudelad sten i olika storlekar. Stenindustrin lär vara en av de rikligare inkomstkällorna där. Vägen till Mörrum var under överläggning – ett storartat arbete – men sedan var den mycket grusig och besvärlig.

Mörrum är ett stort samhälle, vackert beläget kring Mörrumsån. Denna har ett stritt och forsande lopp. Här hade man satt ner laxgaller för att hindra laxen. Mörrum har en rätt fin kyrka och en duktig präst, Valdemar. Vi åhörde hans predikan, över missionsfestens text.

Vi böra visas emedan:

1. Det är vår plikt, Gud har befallt oss det. Redan detta borde vara oss nog. Denna lydningen för Guds hus skonare, medförer stor välsignelse: "Det är ingen skam att blint tro på och utföra en sådan herres befallningar." Men ingen behöver här arbeta i blindo.
2. Det är en tacksamhetsplikt. "Vad har du, o människa, som du ej undfått?"
3. Kärleken bjuder oss det. Missionen blir den rikes barmhärtighetsverk mot den fattige.

Hedningen är fattig emedan han inte känner den sanne Guden. Vi är rika: a) inte därför att vi har en hög kultur b) utan därför att vi höra den gudomliga sanningen uppenbaras ibland oss, c) och så har vi Guds Lamm och allt med honom.

Allt vad hotat du ändra vet,

men först av allt din salighet

Kristus har själv gjort oss rika genom att själv bli fattig för vår skull. Skulle då inte vi vilja giva bort åtminstone några smulor av vår rikedom? Det har jag gjort för dig, för dig, vad har du gjort för mig? Vi kunna med glädje konstatera att vårt folk är det offervilligaste i världen, då det gäller missionering.

På det hela taget tyckte vi väl om Mörrum, men gästgivargården tyckte vi synd om. Närmare Karlskrona syntes trakten något fruktbarare. Karlshamn har ett härligt läge. På båda sidor löper skogklädda höjder. På parker är det sålunda ingen brist. Och så havet, det vida friska havet med gungande båtar och grönskande öar.

Särskilt tre saker tilldrog sig min uppmärksamhet:

- 1) De "vågiga", halsbrytande gatorna, för övrigt släta och goda.
- 2) Bristen på kondis.
- 3) De stora massor av tuktad sten, som var uppstaplade vid hamnen.

Kan nämna att det inte alls luktade punsch i Karlshamn. Sträckan Karlshamn-Hoby var ännu naturskönare än föregående. Mycket kuperat. Ständigt nya, hänförande tavlor. Överallt i backarna små trevliga hus och villor. Ömsom stora, vackra bondgårdar. Vid Årup och Hoby öppnare bygder.

Bräkne Hoby kyrka var en av de allra vackraste vi sett. "Uppförd under Karl XV:s elfte regeringsår. Ära vare Gud i höjden!" står det inristat över huvudportalen. Ja, måtte Gud bli stor inte blott genom härliga tempel utan genom lära och liv, i gärning och sanning. Kvällsvarden intog vi i Hoby gästgivargårds trädgård i skuggan av jasminer.

Kom just att tänka på ett litet anslag som vi läste och för en skull ant på Hoby kyrkogård. Troligen skrivet av dem som har att upprätthålla ordningen där. Det lydde som följer: "All afskråde som ränsas å grafvarne förbjudes öfverkastas här. Får läggas nere vid Ekomedihuset."

Vi for ännu ett stycke innan vi tog nattkvartér. Vägen var utmärkt och gick genom präktig skog. Slutligen vek vi av inåt skogen och slog oss ner under träden vid foten av en kulle. Där var vi sedan som goda barn till kl 5 ungefär, då myggorna började göra morgonbesök. Solstrålarna blickade så varmt och gott ner till oss genom lövverket och runt omkring oss sjöng fåglarna i trädens kronor. En ekorre tog också tillfället i akt att få se riktigt fint folk en gång. Jag reste mig för att göra lite anteckningar, men Johannes svepte filten om sig för att ännu en liten stund få hängiva sig åt sina mer eller mindre sköna morgondrömmar.

Måndagen den 5 juli

Hoby – Ronneby – Listerby

Den stora skogen räckte ännu ett stycke. Till höger inne i skogen ligger Hoby altare, en stor stenkul av ungefär manshöjd ovan jord, med såväl den övre som de fyra sidoytorna jämna och regelbundna. Komna ut ur skogen fick vi se ett finare ekipage komma sättande i fyrsprång neråt en liten väg från skogen. Vagnen var förspänd med tvenne rödbrokiga kor eller oxar, och dessa hade visst fått i huvudet att de skulle "besa".

Trakten närmast Ronneby var inte fullt så mycket kuperad som den trakt vi lämnade bakom oss. Ronneby tycks trots sina badgäster vara en både billig och bra stad (somliga påstod motsatsen). Från höjden vid vattentornet har man goda utsikt ända utåt mot sjön. Inne i staden lade vi särskilt märke till vattenfallet och den gamla kyrkan. Denna lär vara byggd under senare hälften av 1200-talet. Från 1200-talet lär också staden som sådan räkna sina anor. Den har ofta blivit plundrad och härjats av eldsvådor och då Karlskrona anlades tvingades Ronnebys befolkning att flytta dit. Först 1883 fick staden åter stadsrättigheter. För sin blomstring har den särskilt brunns- och badlivet att tacka. Den besöks flitigt och detta är inte underligt då Ronneby verkligen är en förtjusande ort. Nästan på alla sidor omgives den av skogklädda höjder som bjuda fina utsikter, men vackrast synes kanske staden från Ronnebyån.

Vi måste också se ett litet slag på skärgården utanför. Naturligtvis upprätthålles en livlig förbindelse mellan staden och hamnen. Var timme ankommer och avgår ångslupar, som inbjuda till en härlig tur ut till redden eller brunnsorterna eller Karön. Först for vi utefter ån, stor, bred och präktig med trädbevuxna stränder. Här och där skymtade bondgårdar fram genom lövverket. Ute vid redden låg stora massor tuktad sten färdig att utskeppas. Ångaren "Drottning Sophia" låg just och

intog last. Så bar det ut till sjön. Små seglare och motorbåtar for lätt och lekande fram över vattenytan. Snart var vi framme vid Karön, en liten täck ö ett stycke ute i skärgården. Här var överallt en ovanligt rik växtlighet. Enarna växte höga och vackra som riktiga träd. Vi beslöt företaga en rundvandring kring ön. Den västra delen är emellertid mycket otillgänglig och uppsökes därför inte i regel. Där var emellertid så varmt och härligt att jag inte kunde motstå frestelsen att ta mig ett bad. Därefter återvände vi så till mera civiliserade trakter. Södra sidan av ön är mycket höglänt. Man har emellertid lagt trappsteg så att man tämligen bekvämt kan komma upp på granitryggen. Överallt växer träd, även där man knappast ser till någon jord. Här uppifrån har man härlig utsikt över skärgården. Vänder vi oss åt söder ser vi endast det oändliga blåa havet men närmare land ligger ö vid ö, fager och grönskande, omgiven av vikar och sund som av glittrande band.

På återvägen från ön steg vi av båten vid "Badhus nr 1" och tillryggalade resten av vägen till fots. Fina parker nere vid brunnen och fullt av villor längs ån ända in till staden. Överallt gott om folk.

Äntligen tog vi så farväl av Ronneby och startade mot Karlskrona. Först öppen, härlig trakt, sedan magrare. Vägen god, men fina arbeten har också gjorts. På flera ställen har man rästat kurvor, på andra ställen sprängt sig ner i backarna och åter på andra platser fyllt ut sänkor och höjt vägen flera meter. Som väl är finns det åtminstone gott om sten. Stugorna är mycket nätta men alltid prydligt målade i rött med vita knutar.

Vi kom förbi ett infanteriläger. Alldeles fullt av små vita tält. Slutligen kom vi så in i en stor skog och där beslöt vi att övernatta. Vi fann en mycket lugn och behaglig plats inne mitt i en grupp av mer än manshöga ormbunkar. Runt omkring oss står björkar och furor. Det är lugnt så att knappast ett blad rör sig. Vi har rakat oss idag för första gången i skogen. Lite krångligt med våra små speglar men det gick ju. Värre med tvättvattnet. Jag måste springa nästan ända till Listerby kyrka innan jag fann något.

Tisdagen den 6 juli

Listerby – Karlskrona – Torskors.

I Listerby besåg vi riktigt grundligt tvenne sk "stugor". Dessa stugor är mycket allmänna i Blekinge och uppföres naturligtvis av den fattigare befolkningen. De är ju ej så dyra. Materialet är helt och hållet endast trä. Stugans yttre kan ses av ett par fotografier som vi tog, ett vid Blocksåsen i Listerby, ett annat i Förkärla socken.

Väggarna är så låga, att man för att få fönstrena lite större ofta har måst göra en liten frontespis vid vart fönster. Taket kan vara av olika material, stundom av papp men stundom också av torv och grus. Inga murar finnes. Timret är innantill beklätt med papp för att förhindra drag. Något mellanloft finns inte utan det är fritt ända upp i taket. Stugan blir ändå ej för hög, enär väggarna ej har manshöjd. Hela huset består av ett större rum (stugan), en liten kammare och ett nätt kök. Stundom finns stora, vitrappade ugnar. Det lär inte gå så mycket bränsle till i en sådan stuga. Utifrån ter de sig så nätta och trevliga ut, rödmålade som de är med vita knutar.

Varmt som det var, antog vi med glädje ett förslag som gjordes, att med våra cyklar gå ombord på en ångslup och fara sjövägen till Karlskrona. Vid middagstid ankom vi till Nättraby. Om en

timme skulle båten "Vrängö" ge sig av. Vi hade således en timme på oss, alldeles lagom för att få pusta ut lite och stärka sig med en kopp choklad på caféet.

Nättrabyån hade liksom Ronnebyån trädbevuxna stränder. Runt om övervägande välodlad slättbygd. Vi såg en liten ångslup som pustade iväg neråt ån, tungt lastad med tuktad sten. Så kom vi ut i skärgården. Friskt och härligt. En angenäm omväxling till cyklandet. Vackra, skogklädda stränder. Tämligen gott om öar men ofta busna och kala. I Karlskrona hamn låg flera fartyg och lossade eller lastade. Där låg ångaren "Portland" från Amerika och lossade fodervaror. Denna hade avgått från Amerika i april och hade under sin tre månader långa färd haft många äventyr. Den hade upprepade gånger blivit prejad. Vidare såg vi där tvenne stora ångare som lossade kol: "Valkyrian" från Sundsvall och ännu en, från Stockholm tror jag. En liten seglare hade just kommit med koks från Tyskland (några fartyg lastade timmer, här tycktes exporten mindre gälla tuktad sten).

Några krigsfartyg fick vi ej se. De allra flesta var antingen ute på vaktjänst eller också förlagda till Stockholm. Varvsområdet är avspärrat med en hög mur. På Stortorgetts mitt tronar Karl XI, reslig och kraftfull. Vi har här inte mindre än två kyrkor, den s k tyska kyrkan med sitt välvda koppartak och den gamla stadskyrkan. Längre i väster ser vi tornet till amiralitetets gamla kyrka.

En av de vackraste platserna i Karlskrona är säkerligen "Hoglands park". Sällan får man se så fina gräsmattor och blomsterrabatter. Ungefär i mitten av parken står en vit staty och längre ner en sten med följande inskrift:

Härliga hembygd!

Här våra fäder krafterna prövat

Plantat och plöjt

Timrat sig tjäll och

Vant sig att tämja

Vindars och vågors

Väldiga makt

Härliga hembygd!

Högt vi dig älska

Vi som i Bleking

Bygga och bo

Tjusande trolsk som

Leende tärnan

Hägra du skall var

Hamna vi må

Vi hade varit och ätit middag på antecusten: skinkomelett och jordgubbar med grädde, och var just i färd med att företaga en sista rundtur genom staden, då vi plötsligt fick syn på ett hus med följande skylt: "Soldat- och sjömanshemmet". Johannes ville tvunget dit upp och jag hade ju ingenting emot det. Det var lite svårt att hitta dit, ty många ingångar fanns, men vi kom dock lyckligen dit. I ett rum satt en ung man och spelade orgel (i predikstolen), i läsrummet studerades tidningar. Vi slog oss ner en stund, och då vi ville gå, mötte vi den tillförordnade förestånderskan (föreståndaren Sven Erlandsson var rest till Skåne). Föreståndarinnan, fru Persson, syntes vara en mycket prätig kvinna och hon hade ett vinnande och behagligt sätt. Jämte henne träffade vi där också en viss herr Bengtsson, lantbrukare från mellerudstrakten i Dalsland. Av allt att döma en bra man.

Fru Persson följde oss först in i salarna. En flottist Lundström trakterade oss med sång och musik. Det började bli sent och vi tog farväl för att avlägsna oss, men vi hade inte hunnit längre än ut i trappan förrän fru Persson kallade oss tillbaka. Hon ville bjuda kaffe, och vi tackade och kom gärna. Så hade vi ännu en angenäm stund där uppe i privatrummen. Slutligen måste vi ju dock bryta upp, men vi lovade mera än gärna att "titta upp" nästa gång vi kom på besök till Karlskrona. Vid avskedet fick vi också vardera ett exemplar av "Bibeltrogna Vänners" missionstidning.

Våra cyklar hade hela dagen, på det utmärkta vaktmästarefolkets inbjudan, stått på museet, men vi hann inte se på det. Äntligen, klockan var väl omkring 10, var vi så resfärdiga. Vi hade emellertid knappast hunnit till utkanten av staden, då framringen exploderade med en knall som ett pistolskott. En förbipasserande kom till undsättning, och detta hade åtminstone det goda med sig att vi fick gummi att laga med alldeles gratis.

Det blev således sent innan vi kunde lämna Karlskrona. Följden blev att vi ej hade mycket tid att bese omgivningarna. Vackra var de emellertid. Vi hade att passera fem öar. Överallt präktiga skogar, men även odlad slättmark. Då vi passerat Torskors järnvägsstation vände vi oss inåt skogen på höger och tillredde vårt nattläger.

Onsdagen den 7 juli

Torskors – Rödeby – Tving – Älmeboda.

Vi hade kommit fel och måste vända tillbaka till Torskors. Efter en stund kom vi till en gård, Bubbetorp, där vi särskilt lade märke till den ovanligt rika klöverskörden. Vid Fridlevstads gamla kyrka åt vi frukost. Fristående klockstapel. Kyrkoherde Flyborgs verksamhetsfest före Tandöre.

Blekinge var överallt omväxlande och naturskönt, men ju mera åt norr man kom, dess mera kuperat. Särskilt vackra var trakterna kring Tving och Alnaryd. I trakten av Alnaryd en mycket lång uppförsbacke. Till vänster steg ännu högre. Trots sol och hetta måste man väl upp och titta, tänkte jag. Och jag klev upp. Längs vägen till höger hade vi länge haft ett djupt skär som vid Klövahallar eller Skäralid. Nu syntes ju allt bättre. Dalen i förgrunden, den med olika slags träd bevuxna höjden på andra sidan, nere i dalen en liten munter å, som vidgade sig till en damm eller mindre sjö. Uppe på höjden låg ett par stugor – ensamma.

Solen gassade alldeles förskräckligt. Vi svettades och strösade. Äntligen skymtade vi i fjärran sjön Altens blåa yta och snart fick vi vila ut på dess skuggiga stränder. Här badade vi, åt middag och höll middagsrast.

Vi var här i tillfälle att se ett stall i den blekingska skogsbygden. Korna har var sitt avskilda bås men inga krubbor. Om kraftfoder någon gång serveras flyttas en balja upp i båset. I vanliga fall ingår nog inte kraftfoder i dieten under vintern. Ett liknande stall har vi idag (den 8) sett här i Småland.

Här uppe i norra Blekinge förekommer "stugorna" mycket allmänt med torvtak och taklök på torvtaket. Bondgårdarna är däremot i hela Blekinge såväl som i Småland försedda med ovanligt stora och fina boningshus, vanligen i två våningar, båda inredda på samma sätt. De nyare byggs emellertid inte riktigt på samma sätt utan liknar mer de skånska (envåningslängor).

Den sista större orten utmed den väg vi valt är Eringsboda. Där var vi inne på ett café och drack kaffe. Mycket billigt och bra. Kyrkan där liknar snarare en skola eller något ditåt (som så gott som alla hus här i Blekinge av trä) än en kyrka. Endast klockstapeln och korset över ingången (och kyrkogården omkring den) antyder att det är en kyrka. Över ingången står skrivet: "Gud till ära!" Ännu en liten stund – och så hade vi lämnat det natursköna Blekinge bakom oss.

Jag försöker inte teckna varje trakts utseende och skaplynne för sig. Det bleve huvudsakligen detsamma som jämt fick sägas: skog och sjö, sjö och skog, höjder och dalar, dalar och höjder, överallt små gårdar med lite odlad jord omkring, allt i ständigt, rik omväxling. Dock är landskapet mer kuperat och mer skogrikt i norr än i söder och mera odlingsland i söder än i norr.

SMÅLAND

Onsdagen den 7 juli

Det var ungefär vid 8-tiden på kvällen som vi uppnådde gränsen. Någon markerad gräns var det just inte. Inga gränsmärken och skogen på ömse sidor om gränsen liknade åtminstone i allt väsentligt varannan. Oftast är det mer eller mindre blandskog. Mest förekommer björk, fur och gran. Vart och ett av dessa träd kan också stundom ensamt för sig bilda en liten skog. Dessutom förekommer här ju litet av varje, dock finns boken endast i enstaka exemplar här och var.

Enen däremot växer och frodas. Den uppträder med stam som ett träd och når en inte oansenlig höjd. Enen är mycket vacker på grund av sin täthet i kronan och sin pyramidform. Här och var glittrar det silvervitt mellan björkstammarna. Småland är rikt på sjöar.

Naturen syntes dock ej här så omväxlande som i Blekinge, enär landet var mindre kuperat. Vi lade märke till att en massa bynamn (på gränsen och på ömse sidor om denna) slutade på –måla. I Småland var det främst Rävemåla, och detta ljud ju nästan som hemlandstoner för oss.

Hunna förbi Älmeboda var det tid att tänka på nattkvartér. Himlen hade mörknat och väldiga blixtar for nu fram över himlen. Hade det burit sig bra, hade vi nog lånat hus, men det var redan för sent. Välan, vi tog oss inåt skogen och uppsökte en något så när lugn plats i en backslutning, beväxt med granar och unga björkar. Hade det varit varmt förut, så slapp vi nu åtminstone att lida av hettan. Vi lade oss och somnade som vanligt strax. Hur länge jag sovde, vet jag inte. Jag vaknade vid att regnet piskade mig i ansiktet. Åskan hade närmast sig och tycktes vara mycket svår. Jag svepte filten bättre upp om halsen och lade mig på rygg för att bättre kunna iakttaga

det storslagna naturfenomenet. Det dånade och brakade. Den ena blixten följde tätt på den andra. Luften tycktes stundom bara som ett enda eldsken, och då kunde man urskilja björkarnas vita stammar på långt håll. Då det blev ett litet uppehåll mellan blixterna, försänktes allt åter i mörker. Regnet tilltog i häftighet och snart var ögonen så fyllda av vatten, att jag ingenting kunde se. "Måtte det bara regna hemma också", tänkte jag och drog ner huvudet under filten.

Nu hade vi det ju till en början tämligen skönt, men snart sökte vattnet upp oss. Olyckan ville nämligen, att det vatten som började rinna neråt kullen, sökte sig en väg just över den plats, där jag låg. Först kände jag en mindre angenäm svalka kring min armbåge. Den spred sig hastigt nog neråt till höften, och snart låg jag som i en simsump. Jag vände mig därför helt beslutsamt om för att minska stödytan och beslöt att på alla fyra avvakta händelsernas vidare utveckling. Hur som helst blev jag åtminstone tämligen våt. Det var inte så värst svårt att lämna "sängen" den morgonen. Vid halvfyratiden steg jag upp, klev upp på vägen och sprang för att bli varm. Vände sedan tillbaka och "rev upp" Johannes, varefter vi startade. Fick sedan höra, att åskvädret anställt mycket stor skada både i Småland och Skåne.

Torsdagen den 8 juli

Något kallt och disigt. Efter en stunds ritt kom vi till Dångs anläggningar vid Dångbosjön: sågverk, kvarnrörelse, kraftstation. I Dångbosjön låg en massa timmer, troligen bogserat dit, ty stockarna var ordnade partivis och begränsade av sammanlänkade stockar.

Var först borta och ville se kraftverket, men där stod med stora bokstäver: "Tillträde förbjudet för obehöriga". Jag vände om till kvarnen. "Möllesvennen" var en pratsam och trevlig pojke. "Har ni varit inne och sett kraftverket?" "Nej, jag var där borta men där stod 'inträde förbjudet'". "Ja, där står visserligen så, men det gör ingenting." Jaså, tänkte jag. Gick nu tillbaka till kraftverket och klev in helt oförfärat. I närmaste rummet syntes ingenting märkvärdigt. I andra rummet satt maskinisten vid ett bord och sovde som ett gott barn. Tvenne dynamomaskiner, en större och en mindre, snurrade där inne, men de tycktes åtminstone inte störa höga vederbörandes sömn. Jag gjorde det ej heller. Nu behövde jag åtminstone inte befara att bli utkörd. I det tredje och innersta rummet fanns den stora axeln, som drev dynamoerna. Turbinaxeln gick genom golvet hit upp och med tillhjälp av ett par kuggjul förändrades så kraftens riktning. Som maskinerna var igång och sålunda turbinen full med vatten kunde denna naturligtvis ej ses. Den förut omtalade mjölnaren omtalade att fallhöjden var ungefär 7 fot och att man vid högre vattenstånd kunde frambringa 200 hästkrafter. Nu fanns det ej så mycket vatten. Utom den kraft, som behövdes för att driva egna anläggningar, levererades även elektrisk kraft till Konga. Sågverket skulle vara välförsett med tidsenliga maskiner, men Johannes väntade vid vägen, och jag skyndade dit ner så fort som möjligt.

Min cykel hade ej varit riktigt "kosanlig" alltsedan missödet vid Karlskrona. Jag beslöt därför att laga den vid första bästa tillfälle. Vatten ville vi ju ha, och vatten fanns i St Hed, som vi kom förbi. Jag lånade en hink av en gumma, och Johannes övertalade henne sedan att koka kaffe åt oss. Kaffe fick vi också, sedan cykeln gjorts klar, men vi fick betala det dyrt: 25 öre koppen utan bröd (bröd hade vi lyckligtvis själva med oss).

Vid nästa sjö fick vi åter laga, ty det hade inte lyckats att få tätt. Jag rev nu bort allt det gamla och lade på en ny väldig lapp. Det hjälpte! Sedan gick cykeln bra.

Tingsryd ligger mycket vackert på norra sidan av sjön Tiken. Närmast sjön, öster om samhället, ligger en öppen hage. Här har man rest tvenne stenar. Den ena saknar inskrift, den andra har följande underbara ting att förmäla:

K. Karl XIV Johan

HKH kronprins J F Oscar

Intog här middag den VI aug

1827

Frukta Gud och ära konungen!

Upprest af Tingsryds åboar

Stenen var tämligen fint uthuggen. Vid sidan om fanns ett provisoriskt stembord, bestående av en stor, flat och slät sten som bordskiva och några andra stenar som uppbar denna. Från denna plats hade man god utsikt över den vackra sjön. Tingsryd är ett ovanligt fint samhälle.

Från Tingsryd skulle vi fortsätta mot Urshult men hade så när aldrig kommit dit. Vi kom nämligen på villovägar ett par gånger. Vi passerade alltjämt skogsbygd. Något som särskilt har fallit mig i ögonen, var stängslen. De består merendels av snedställda slanor av björk, tall eller ännu oftare gran. Slanorna sammanhålles med vidjor, troligen av en, och stängslet hålls uppe genom strävor, som ställts på sned mot detsamma. Detta stängsel är ju mycket tätt och vittnar om slöseri med trävaror.

Utanför Urshult rastade vi och åt vår middag nere vid Åsnens strand. Åsnen är ju en mycket stor sjö och det var således endast en liten del av densamma som vi kunde se från Urshult. Här var högtidlig begravning. En sjuksköterska hade nyss omkommit under badning i Åsnen. Klockaren tycktes vara av samma skrot och korn som våra hemma i Torrlösa.

Sedan gav vi oss av uppåt Åsnens östra strand. I själva verket dolde skogen sjön för oss nästan jämt. En och annan gång hade vi dock härliga utsikter över den vackra sjön. Det led mot aftonen, men ödet ville att vi än en gång skulle fara fel väg. Det var vid en korsväg inne i en skog. Urshult – Väckelsång – Jät, stod det på vägvisaren. Vi tog oss mot Väckelsång men skulle ha farit mot Jät.

Nu fick vi emellertid se en ny, fin och modern skola i Väckelsång socken. Vi fick ej reda på vårt misstag, förrän vi kommit ett gott stycke förbi Lidhems herrgård. Vi skulle nu ha farit tillbaka samma väg som vi kommit, men Johannes mindes ej korsvägen i skogen och tvivlade på att den fanns. Vi tog därför en annan väg vid Lidhem, som emellertid endast gick ner till Snappahem station. Det var mörkt och sent och mer än sängdags. Vi fann en lada vid vägen, som tillhörde stinsen på stationen, och denna tog vi i besittning. I ena änden av huset var en liten ladugård med endast två invånare, i andra änden var svinstallet, troligen med endast en invånare. I mitten av huset var logen med nybärgat hö, och denna avdelning lade vi beslag på. Således var det summa fem invånare i huset den natten. Denna dag hade vi således passerat sträckan Älmeboda – S Sandsjö – Tingsryd – Urshult – Snappahem.

Fredagen den 9 juli

Snappahem – Jät – Kalvsvik – Huseby – Skatelöv

Denna dag var det omväxlande solsken och regn. Vår väg gick än genom leende björkhagar, än åter genom dunkla furuskogar. Stundom öppnade sig också större vidder av odlad mark, så i trakten av Lidhem och Snappahem, kring Jätsberg och kring Huseby och slutligen i Skatelöv och Grimslöv. I Jät besåg vi den gamla kyrkan, och den halvt nerrasade klockstapeln. Jäts nya kyrka ligger betydligt närmare Jätsberg, en stor herrgård med sågverksrörelse. Äges av baron Rappe.

Vi hade ännu inte varken ätit eller druckit något på dagen, och det kändes därför skönt när vi äntligen hunno Kråketorps gästgivargård. "Gästgivaremorän" var emellertid till en början mycket avvisande, men så slog hon om och blev sedan nästan mer än älskvärd. Kaffe fick vi och många och goda kakor. Gumman underhöll oss hela tiden, och var outtröttlig till att förmana oss att ta för oss. Och det gjorde vi. Sedan åt vi smörgås och ost också. När vi så skulle gå, sade hon, att hon inte ville begära, utan vi fick betala vad vi ville. Det kunde vi ju inte gå med på, och så begärde hon slutligen 1,50 kr. Orsaken till hennes första motvilja torde ha varit den, att hon trodde oss komma från kriget.

En annan minnesvärd personlighet är Svensson i Jönsagård (i Odensjö). Det var en tokrolig gubbe. Han talade om paschaser i oändlighet, bl a om trollen och grottan i Blåa Berget. Svalöv känner man till överallt, och det gjorde han också. Hade köpt 50 kg "Lstjärnig" därifrån i fjor. I närheten gick vägen över en höjd och där hade man enligt vad Svensson försäkrade en av de allra bästa utsikterna i södra Småland. Jag ger honom rätt. I förgrunden ung björkskog ända ner till Åsnen, som låg utbredd framför oss under våra fötter. På andra sidan sjön sticker Skatelövs kyrka fram mellan trädstammarna. Där har vi också odlade bygder, men bakgrunden utgörs av mörk barrskog.

Huseby bruk innehas av brukspatron Stephens, ursprungligen en engelsk ingenjör. Han köpte en gång egendomen för 150.000 kr, men säljer den nu ej för 600.000 kr. Huseby är en stor gård, men var en gång mycket större. Då hörde också Sperlingsholm i Halland dit. Förr fanns här också masugn, man fraktade malmen från Möckeln och dit. Numera finns där sågverk, kvarnrörelse, mejeri och jordbruk. Vattenkraft fås från Mörrumsån, som går genom gården.

Vi besåg ladugården, som visst inte är så förstklassig, men besättningen är jämn. Det var den röda, danska rasen. Från Huseby for vi så till Skatelöv för att frambära en hälsning från Nilssons på Arlösa till arrendatorn i Skatelövs prästgård, fröken Hörberg. Hon var emellertid inte hemma, varför vi måste söka upp henne i föräldrahemmet i Grimslöv. Dom skulle ställa till auktion där, enär nämndeman Hörberg skulle avstå gården till sina yngsta söner. Efter att ha druckit kaffe där for vi ner till stationen för att hos en annan Hörberg, som är affärsman, telefonera till Betty. Resultatet blev en ändring i vår resplan, som vi får se. Annars skulle vi gett oss av mot Jönköping strax den 10de på morgonen, nu blev vi fördröjda och fick slå Stockholm m m ur hågen. Vände sedan om och for med hr Hörberg och hans syster tillbaka till Skatelöv.

Lördagen den 10 juli

Efter en alltigenom angenäm vistelse på Skatelöv gjorde vi oss färdiga att fortsätta vår väg. Vi skulle emellertid ej norrut, utan i sydväst till Möckeln och Lagan. Under dagen tillryggalade vi sträckan Skatelöv – Gottåsa – Diö – Stenbrohult – Möckelnäs. Till en början mera odlade trakter (Grimslöv, Gottåsa), sedan omväxlande skog, trädbevuxen mo och mossmarker. I Gottåsa besåg vi

åter en liten "stuga". Denna stuga bestod av endast ett enda rum, utom "verandan" som var förstuga. Den gamla härden stod kvar. Vitmenad. Dock sprakade numera inte brasan fritt på härden, man hade placerat en liten järnspis (utan fötter) på den. Inne i skogen, till vänster om vägen, stod en stor sten med följande inskrift (stenen något skadad):

Den sten

Vid vilken

(Sv)ea konun-

(gar)na Gustav III

År 1774 och

Gustav IV Adolf

År 1795 spiset middag

Här

Til åminnelse av torparen

Samuel Simonsson i

Flintholmen uprest

På egen bekostnad 1796

(Liksom på kungastenen vid Tingsryd hade man överst huggit in en kunglig krona.) För att inte vara sämre beslöt också vi att spisa middag där. Ett stycke längre fram, i närheten av en ladugård, stod en annan mycket större men troligen av naturen själv rest sten. Den hade tvenne släta sidor. På den ena stod:

Åt

Kristina Nilsson

Minne

Undertill syntes en vacker tresträngad lyra. Detta är ju som bekant Kristina Nilssons hembygd. På andra sidan lästes:

Till

Per Hörberg

År

1811

Diö ligger vackert på ömse sidor om Helgeån. Vacker och kraftig skog runt om. Leksaksfabrik m m.

Stenbrohult är en mycket vacker trakt. Det ringde just helgmålsringning då vi gick upp för att bese kyrkan. Vackra klockor. Kyrkan föreföll oss inte särskilt märkvärdig varken till sitt inre eller yttre. Den är alltigenom hållen i vitt. Inga pelare i kyrkan. Altartavlan föreställer Jesus, sittande på berget och undervisande skarorna. Till vänster en äldre mansperson med tvenne stentavlor (Moses), till höger en helt ung man stirrande i en bok. Tydlig allegorisk betydelse: lagen och evangeliet.

I väster kunna vi här och var skimta Möckeln. Vi styr kosan mot Taxås och Möckelsnäs, vilka båda ligger på en halvö, som skjuter långt ut i Möckeln. Först har vi att passera tät granskog, sedan blir det lövskog (tämligen kuperad terräng, småkulligt och vackert). Skogen är tät endast vid stranden. För övrigt vacker äng beväxt med träd och buskar. Vägen går stundom högt och erbjuder härliga utsikter. I synnerhet på ett ställe, det var mellan Taxås och Möckelsnäs, hade vi till höger en alldeles hänförande utsikt. Möckeln är, i likhet med de flesta sjöar vi sett överallt, vacker, därför att den har skogbeväxta stränder, men här ser vi så långt ögat når ö vid ö, alla täcka och grönskande (näja, lite överdrivet kanske, öarna var stora i allmänhet, så att inte så många kunde synas). Nog var det alltid det vackraste, vi sett i Småland. Så kom vi då fram till den lilla herrgården Möckelsnäs, som äges av kammarherre Ham, och där denne älskar att så mycket som möjligt vistas. Han har vågat mycket stora summor på sin egendom därute, för att få den så proper som den är. Förvaltaren på gården, Persson, som är skåning, inbjöd oss godhetsfullt att bli hans gäster för natten. Visserligen torde vi också kunnat få låna hus hos jäntorna där över natten och "ligga mycket bättre", som de påstod, men vi lät inte förleda oss.

Söndagen den 11 juli

Möckelsnäs – Älmhult – Ramnäs

Passerade samma vackra väg tillbaka från Möckelsnäs. Först for vi till Stenbrohults kyrka, där vi åhörde en predikan över dagens text. Talaren utgick från ämnet "sant kristligt mod". Det regnade ganska häftigt, varför vi måste vänta en stund vid kyrkan efter gudstjänstens slut. Därefter for vi till Råshult för att se på Linnémonumentet. Det är en hög stenpelare med Linnés bild i profil och inskriften:

Carl von Linné

Född i Råshult den 23 maj 1707

Till Älmhult ungefär samma natur som förut: skog, hos, mosse – och en och annan åkerbit förstås. Järnvägsövergången på denna sidan Råshult är en vacker plats. På ett ställe var vi uppe på en höjd till höger om vägen, där vi hade tämligen vidsträckt utsikt. I nordväst såg vi Möckelns blåa vattenmassa, för övrigt nästan endast skog, skog! Man skulle kunna tro att Småland vore mycket, mycket rikt på skog, men detta är dock endast till en del sant. Skogen är nerhuggen i stor utsträckning, och det som finns kvar är till stor del endast ungskog. Vi har i eftermiddag varit i Älmhult, men här är ingenting särskilt trevligt. Inget möte i missionshuset idag, och någon kyrka finns här ju inte. Missionshuset är byggt i kyrkstil.

På kvällen for vi vidare åt väster. Fortfarande lika skogrikt, men bitvis mera moartat. Luften är ren efter regnet och fylld med doft från björk och gran. Vid Delary har man tagit Helgeåns vattenkraft i sin tjänst. Ån är bred och präktig. Trämassefabrik. Komna till Ramnäs fick vi nattlogi hos

en fru Bengtsson, en präktig gumma, som just var på väg efter sin ko. Gubben hemma var full. Han hade varit på supgille, och på vägen därifrån hade han råkat i delo med en gumma, som han sparkat på benet. Själv mindes han ingenting, men en av hans supbröder hade mycket roligt med honom. Han skulle stämmas, påstod han. Det gamla vanliga...!

Måndagen den 12 juli

Ramnäs – Hornsborg – Ljungby – Tännö

Sedan vår värdinna bjudit oss på kaffe, gav vi oss av mot Ljungby. Till höger om vägen sågs en stor sjö, Rävlinge sjö. Fortfarande hade vi ju att passera genom skogsbygd, men närmare Hornsborg började skogen mer och mer antaga karaktären av Ljunghed (den gamla skogen borthuggen). Vi kom genom en mycket naturskön trakt, det var vid de båda sjöarna Hängasjön och Pampasjön. Hängasjön, som låg till höger om vägen, var störst. Tvenne halvöar sköt ut mitt emot varandra och delade således sjön i två delar, av vilka dock den bortre var den ojämförligt största. Pampasjön var en liten täck sjö, i öster omgiven av en skogbevuxen höjd, i söder av granskog. I väster låg en trevlig gård. Här var också en höjd, varifrån man hade präktig utsikt över sjöarna. I Pampasjön låg en liten trädbevuxen ö, vars björkar speglade sina vita stammar i vattnet.

Sedermera passerade vi ännu ett par sjöar: Enasjön till höger ett stycke från vägen, och Tuvesjön likaledes till höger, sträckande sig ända fram till vägen. Hunna förbi Hornsborg befann vi oss i en tämligen flack trakt, till större delen bestående av moar och Ljunghedar. Det var emellertid ”nykommet” att få se en sådan vidd. Vi passerade här Lagan, som sedan skulle bli vår trogna följeslagare hela vägen till norra Småland.

Ljunghedar, åkrar, ängar – och skog som bakgrund vid båda sidor om vägen, föga kuperad terräng, se där det mest utmärkande för den sträcka vi passerade upp till Ljungby. Ån, vägen och järnvägen går i allmänhet jämsides. Dock får man endast en och annan gång se ån riktigt.

I Ljungby gjorde vi ett längre uppehåll. Sedan for vi med järnväg bort till Bolmen (egentligen för att möta Nilsson på Arlösa). Här passerade vi genom skogar, furumoar, hedar och även genom odlade nejder. På ett ställe hade skogsbranden rasat och svett allting. Vi kom bland annat också förbi sjön Kösen, där man sett ett 10 meter långt ”sjöodjur”. ”Men man behöver inte vara rädd, för det har ingen makt nu. Men i forna tider, då hade det makt”, påstod vår smålänning.

Vi lämnade Ljungby vid 6-tiden på aftonen. På båda sidor om vägen utbredde sig nu merendels välodlade åkrar. Detta gäller särskilt trakterna kring Berga och Tännö. Stundtals sträckte sig dock skogen ända fram till ån och vägen, och enär det då också stundtals var tämligen kuperat, hade vi ofta även här tavlor av stor skönhet framför oss.

Här var heller ingen brist på små skogomkransande, spegelblanka sjöar. En av de största var Törsjön, men den allra största Vidöstern, som vi fick fägnas oss åt ända till Värnamo. Denna natt har vi logerat på höskullen bland nybärgat hö. Vi har sovit gott som alltid. Gården är den näst sista i Tännö församling. Snart är vi i Värnamo.

Tisdagen den 13 juli

Tännö – Värnamo – Taberg

Sedan vi lämnat Tännö bakom oss blev det magrare trakter. Snart nådde vi Värnamo. Vi hade nu passerat Vidösterns norra ände, och Lagan tog åter vid. Vi passerade över den i Värnamo, men sedan fick vi visst ej se den förrän vid Götafors. Norr om Värnamo finns ju fortfarande odlade fält på ömse sidor om vägen, men snart kommer man in i den vida, djupa barrskogen där inget annat syns än träden och himlen över oss, och inte annat hörs än fåglarnas läten och vindens sus bland granar och furor.

Så körde vi timme efter timme. Endast en och annan gång öppnade sig skogen för att lämna plats för ett litet stationssamhälle eller en liten bondgård. Ett sådant samhälle, för övrigt tämligen stort, är Skillingaryd, dit Smålands Artilleriregementes skjutskola är förlagd. Något längre fram passerade vi först Götafors pappersmassefabrik, där det fanns stockar i massor som skulle förvandlas till pappersmassa.

Hunna förbi Götafors slog vi oss ner vid en liten nätt insjö i skogen och spisade middag. Det är emellertid något, som jag ännu ej nämnt. I Torp, strax norr om Värnamo, står en gammal runsten strax intill vägen på höger hand. Den står visserligen några steg in i sädesåkern, men jag klev försiktigt bort och tittade på honom. Det är en hög, smärt och spetsig sten med en runinskrift, som sträcker sig längs båda sidorna (på stenens ena sida) (se fig, kanske något högre i fästs till bredden).

Som jag inte kan tyda runskrift, var det en lycka för mig att träffa gårdens ägare, som hade uttydningen. Stenen har nämligen undersökts av vetenskapsakademien, som rengjort den, uttytt runorna och fördjupat dem och slutligen fotograferat stenen. Inskriften lydde: "Thorunn satte sten efter Åskil, sin man, och efter sina söner Sven och Tofve. Gud hjälpe deras själ +."

Vägen till Vaggeryd gick fortfarande genom skogen. Det kändes riktigt skönt att få vila ut, att slippa ta emot nya intryck jämt. Här var ju en och annan sjö, men för övrigt mycket skog – skog. Vi hade hittills haft utmärkt väg, nu blev det ombyte. För att inte få göra en alltför stor omväg beslöt vi ta oss fram den återstående vägen, nära två mil, på skogsvägar. Här var det mycket kuperat, och vi fick fara fram längs vackra sjöar långa sträckor. Skogen består här nästan uteslutande av barrskog. I synnerhet sträckan mellan Ekeryd och Sm Taberg var härlig, och vi kunde nu åter börja njuta av det vackra vi såg. Den mörka barrskogen runt om förlänade åt de små sjöarna en nästan dystert allvarsam prägel i den sena sommarkvällen. Den lilla Tabergsåns vattenkraft utnyttjas mycket väl. Slutligen nådde vi Taberg och lyckades också till sist hitta upp till Stensholm.

Onsdagen den 14 juli

Det kändes skönt att få byta kläder och bli lite ren en gång igen. Efter frukosten hämtade vår värd oss, och vi gick nu ner för att bese maskinfabriken. Det var tämligen intressant. Fabriken drivs med vattenkraft (Taberg). Sedan fru Hanna också slutit sig till vårt sällskap, besteg vi berget, som reser sig mörkt och hotande över det lilla trevna samhället. Vägen dit upp var inte så kort, men det finns källor med friskt vatten, där man kan släcka sin törst, och bänkar på vilka man får vila under vägen. Här och där vackra utsikter åt väster.

Utsikten från toppen av berget är mycket storslagen. Runt om ser man nästan endast skog. Dock synes ju här och där ett litet odlat område. Sjöar finns i riklig mängd, och de ter sig som glittrande blåa pärlor mot barrskogens mörkgröna matta. En del av dessa sjöar är s k "gölar", som har tämligen rika tillopp men inga avlopp. Vattnet sjunker med tiden ner i den sandiga bottnen. Den lilla

Tabergså ringlar sig fram i sin sänka mellan höjderna strax nedanför oss. Ett stycke längre fram utmed denna å ligger Norrahammars bruk, som sysselsätter omkring 1.000 arbetare. Således är detta samhälle större än Taberg, vilket har en invånarsiffra av 700-800. Utom maskinfabriken ser vi här en snickerifabrik. För övrigt nästan enbart små, fina villor. Sommargästerna söker sig talrikt hit, så talrikt att pensionatsinnehavarna har förfärligt svårt att skaffa rum för dem alla.

Men vi lyfter upp våra ögon och skådar åt norr. Där ligger Vättern framför oss i all sin glans. Till och med Visingsö syns ganska väl. Mellan Munksjön och Vättern ser vi Jönköping, den gamla men kanske allt mer uppmärksammade staden, berömd för sitt läge, sina tändstickor och sitt papp. Dess närmaste omgivning skall dock inte vara så särdeles vackra, den ligger ju nämligen på "flyn" mellan Vättern, Munksjön och Rocksjön. Den enda byggnad som vi på detta avstånd kan urskilja är Sofiakyrkan, som lyfter sin spira högt över skog och sjö.

Vårt värdfolk hade redan förut brutit upp, och det blev tid för oss att följa efter. Vi gick naturligtvis lite fel när vi gick ner, men tog genvägen utför slutningen och lyckades verkligen klara oss fram till middagen i lagom tid.

Efter middagen läsning och brevskickning. Så blev det kväll. Vi företog då i sällskap med vår värd en liten promenad genom samhället och dess härliga omgivning. Vi fick se skolan, missionshuset, pastor Palmbergs villa, yllefabriken m m. Sedan kom vi förbi en gammal bondgård och så in i skogen, frodig och vacker. Här blev det backe upp och backe ner på släta, fina skogsvägar, tills vi slutligen stod nere vid Norrskogsgölen, ungdomens badplats. Därefter återvände vi hem för att vila ut och hämta krafter för följande dags strapatser.

Torsdagen den 15 juli

Taberg – Jönköping – Visingsö

Torsdagen gick in med vackert väder. Vid 8-tiden på morgonen gav vi oss av. Vi hade en mycket, mycket vacker nejd omkring oss. Till en början var marken mycket kuperad: till vänster en skogklädd bergslutning, till höger ett "skär" eller en dalsänka uti vilken Tabergså forsade fram. På andra sidan å åter en grönskande höjdsträckning. Vi kom genom Norrahammar, och där vimlade det formligen av arbetare, svarta och sotiga. De höll just frukostrast. Med tiden blev det ju jämnare och skogen lämnade plats för åkrar och ängar. Snart låg Jönköping framför oss. Vi passerade förbi Munksjön och kom in på en gata, Barnarpgatan, som vi sedan följde genom staden. Hela gatan var en vacker allé. För övrigt syntes staden vara rik på planteringar.

Det var emellertid strax tid att båten skulle gå och vi gick ner till hamnen. Här låg "Motala Express" färdig att föra oss ut på böljan blå. Jönköping försvann mer och mer för våra blickar. Vid båda sidor syntes höga, skogklädda stränder. Här och där sträcker sig det odlade området ända fram till havet, men det är endast i undantagsfall. Man kan inte se inåt landet, skogsåsen som löper längs kusten skymmer. Vi gick närmast östra kusten.

Sjön är jämförelsevis lugn. Efter nära två timmars sjöresa är vi framme vid ön. Vi har redan en god stund haft "Näset" till vänster om oss. Vi stiger av. Strax ovanför oss ligger Visingsborgs slottsruin. En brant stig leder dit upp över vallen. Det gamla slottet är nämligen omgivet av en gång säkerligen mycket höga vallar. Av det fordom så präktiga slottet står nästan endast yttermurarna kvar. Källarvalven är jämförelsevis väl bevarade, men golven är fuktiga och slippriga. Det är mörkt

och tråkigt där nere. Ätten Brahes vapen är anbragt över en (valvbåge) där nere. Från borggården leder en lång portgång genom den inre vallen. Den är starkt och väl uppbyggd av gråsten. Vid båda sidor finns låga dörrar vilka leder in till kamrar inne i vallen, troligen en gång använda som fängelsehålor. Dörrarna är mycket starka. En av dem hade tre grova järnslåar med hänglåsar, utom den vanliga låsen och en "klinklås". De gluggar som leder in till dessa celler, och vars uppgift naturligtvis är att släppa in något ljus och luft, var mycket trånga och försedda med starkt järngaller. Hu, så mörkt och kallt!

Sedan lämnades den gamla ruinen. Från ovannämnda portgång leder en överväxt gång ut i parken, en härlig park med rik växtlighet av olika slag. Här fanns bl a också trädskolor, där man drog upp plantor, i synnerhet av pil och gran.

Vi hade tänkt att under vårt uppehåll på ön företaga en cykeltur omkring på den. Annars kan man också få åka. Bönderna kommer nämligen ner till båten med sina vanligen små hästar och sina trevliga vagnar. Man sitter utefter båda sidor och har ryggstödet i mitten.

Nåja, vi cyklade emellertid. Snart kom vi till Brahekyrkan, byggd 1653 av Per Brahe och Gust Cath Stenbock. Båda ätternas vapen pryder kyrkans portal. Brahekyrkan är en gammal, mycket fin kyrka. Den rymmer rika samlingar. Tyvärr var inte Johannes intresserad av att se den. Man bör för övrigt helst vara minst fyra, då man besöker densamma, enär 1 kr är minsta avgift, sedan 25 öre per person.

Från Brahekyrkan fortsatte vi inåt ön och nådde snart Kumleby gamla kyrka, som ligger på ungefär en fjärdingsvägs avstånd från den förra. Denna kyrka uppfördes på 1100-talet och har inte på mycket länge använts för gudstjänstbruk, den bevaras som ett gammalt kulturhistoriskt minne. Inuti är den försedd med talrika målningar från 1300-talet. Tornet är stympat och försett med en altan. Denna altan lär Per Brahe ha byggt, liksom han lär ha skänkt urverket åt kyrkan. Från altanen lär man ha gjort astronomiska observationer. Den som vill dit upp får bereda sig på att gå genom mörker till ljus. Den första trappan är nämligen absolut mörk och så trång, att man endast med möda kan slippa fram. Den har trappsteg av sten. En dam, som före mig ville försöka sin lycka, vände om med förfäran målad i sitt ansikte. Men jag beslöt att ta mig fram trots allt. Och verkligen! Sedan första trappan passerats, blev det strax något ljusare. Nu blev det trätrappor, trappor av gammal kärnek, men långt var det mellan trappstegen. Äntligen nådde jag sista trappsteget och klev upp genom en lucka på plåttaket. Och jag ångrade mig inte för denna lilla färd. Utsikten här uppe från plåttaket var verkligen hänförande. Även Johannes måste upp, det kunde ej hjälpas, och rätt som det var kom han kravlande upp genom hålet och tittade sig försiktigt omkring alldeles som jag själv gjort för en stund sedan.

Här har vi utsikt över hela ön och ännu mycket mer. Vi kunde nämligen se Vätterns stränder nästan runt om. Långt i nordöst sågs Omberg som en låg, stympad kägla. Men det var naturligtvis särskilt Visingsö, som var föremål för vår uppmärksamhet. Södra delen av ön, den intressantaste, är skogig. Längst bort Visingsborgs ruin inbäddad i lummig lövskog av olika slag, sedan Brahekyrkan och till höger därom en vidsträckt barrskog, som upptog hela den återstående delen av ön utåt mot Näset till. Mellersta och norra delen av ön är däremot välodlad och påminner nästan om Söderslätt, men är om möjligt ännu jämnare. Åkrarna är parallelogrammer och allt ser så rutigt och regelrätt ut. Här och där syns dock en liten skogsdunge och kring gårdarna finns merendels vackra trädgårdar. Här odlas en massa fruktträd.

Här och var syns en bonde komma körande med sina oxar. På en gård, där vi var inne, hade man 5 par oxar, stora och kraftiga, och 4 par hästar. Ladugårdens inredning som i Skåne. Innan vi lämnade Kumleby kyrka besåg vi också gravstenarna. Här torde ha utvecklats sig en inhemsk, tämligen naiv bildhuggarkonst, som tagit sig uttryck i de bilder som pryder gravstenarnas baksidor.

Efter att ha besett kyrkan skulle vi ju vända åter, men för att slippa fara alldeles samma väg, beslöt vi att ta vägen mot Näs. Vi var inne och fick mjölk och bröd på ett ställe, och tiden gick. Vi körde fortfarande rakt fram i hopp om att längs kusten kunna komma fram till stationen. Det hoppet sveks. Vi måste vända om. Nu blev det att flyga ikapp med minuterna hela långa vägen genom skogen. Det gick fort men lyckligt och då vi kom fram, i mycket god tid förresten, var vi både varma och godt.

Nu är det en sak, som jag glömt att nämna. Då vi cyklade mot Näs passerade vi genom en stor ekskog, där träden stod planterade så vackert i rader. Annars bildar eken ju i allmänhet inte skogar här.

”Motala Express” har gett avgångssignal och glider ut från hamnen. Vätterns yta ligger så lugn och spegelklar. Eftermiddagssolen förgyller allt med sina strålar. Så småningom, efterhand som vi kom längre ut till sjön, friskade vinden i och vattenytan bryts av lätta dyningar. För oss som varit ”varma” förut började det nästan kännas kyligt. Jag går ner i aktersalongen för att nerskriva mina intryck för dagen, medan Johannes uppsöker en lugn plats varifrån han kan betrakta himmel och hav och Östergötlands grönskande kust.

På kvällen var vi på frälsningsarmén i Jönköping. Det var välkomstfest och kongressminnen på programmet. Trevligt som oftast. I morgon skall vi spisa frukost hos Magnusson, och i natt skall vi övernatta i Smedgatan 9, andra våningen.

Fredagen den 16 juli

Vi har sovit alldeles utmärkt. Skäktorna, vars nattliga anfall jag fruktat mer än rövare och banditer, har inte alls hörts av. Vårän värdinna bjöd kaffe på morgonen. Sedan gick vi i stan för att läsa tidningar och äta körsbär.

Så blev det tid att bege sig till Magnusson. Han har en liten trevlig gumma och vi trivdes mycket bra där. Magnusson följde oss till stadsparken efter frukosten och där stannade vi till middagen (kl 4). Härliga utsikter på flera punkter. Mycket kuperat. Kanasser, mineralsamling, fornstuga, fågeldamm, gammal kyrka och klockstapel, minnessten över ”söner af Småland”, kolmila m m.

Vi var också ute vid de väldiga vattenbassängerna och vid ”utsikten”. Jönköping är en vacker stad med stor utsträckning i öster och väster. Bland byggnader märks: Kristinakyrkan, uppförd under Kristinas regering, Sofiakyrkan, hovrättshuset, det gamla rådhuset, efter ritning av Erik Dahlberg, tändsticksfabrikerna och Munksjö pappfabrik. Soldathemmet ligger mitt för Magnusson. För övrigt märks Rydbergs och Lundströms byster.

Det regnade ganska mycket denna dag, i synnerhet vid middagstid. Efter middagen tog vi avsked och for tillbaka samma vackra väg som vi farit dit.

Lördagen den 17 juli

Regnigt. På aftonen var vi på berget för att ta farväl. Ännu en gång fick vi njuta av den härliga utsikten. I nordöst uppe bland skogarna ser vi Svenska Mosskulturforeningens försöksfält vid Flahult. Kartverket har rest upp en liten träställning på berget, från vilken man har en ännu något bättre utsikt. Vidare har vi däruppe ett minnesmärke av järn och sten, tillverkat i Norrahammar till minne av konung Oscars och drottning Sofias besök på Taberg år 1895. Även i Jönköpings stadspark fanns en sten till minne av Oscar II:s besök där 1905.

Vi var också uppe på västra bergstoppen, där vi plockade blåbär och vardera en bit järnmalm till minne från Taberg.

Söndagen den 18 juli

Bevistade gudstjänsten i Månsarps kyrka. Pastor Palmberg predikade över "Lida vi med honom, så skola vi också regera med honom". Mästaren måste lida och så måste också alla de som följa honom efter. Så har det alltid varit. Elias, Johannes och Jesus möter vi här i vår text (2 årg högmässa). Men alla går genom lidande till härlighet. Så Elias, så Jesus och så säkerligen också Johannes ande, fast vi ej fick se det, "ty bland dem som av kvinna födda äro är ingen större än Johannes Döparen". Efter gudstjänstens slut cyklade vi bort till de gamla hyttorna och ugnarna på andra sidan Månsarp. Allt är nu ruiner. Där fordom järnet kokat och lågorna sprakat hörs nu endast koskällornas pinglande. Runt om låg väldiga slagghögar, men under seklernas lopp hade det ena fröet efter det andra slagit rot i den mörka massan och här och där sträckte en ljusålskande björk sina grenar mot skyn. Bakom oss porlar Tabergsån, men de gamla murkna vattenhjulen står stilla. Allt vilar, allt är försänkt i en snart 300-årig sömn. Dock, naturen tar och kläder sig år efter år i ny grönska och den rastlösa ån har upptagit verksamhet på andra platser.

Strax innan kl 4 på eftermiddagen lämnade vi Taberg för att fortsätta vår resa vid Jönköping. Vägen till Jönköping hade vi ju passerat ett par gånger förut. Det regnade förskräckligt och vägarna var mycket uppblötta, i synnerhet vid Lyckås. Vi blev också ordentligt nerstänkta ända upp till nacken. Detta var ju skada för oss, ty landskapet vi genomfor är mycket vackert. Huskvarna låg så trevligt uppklätrat på sidan av åsen. Till vänster hade vi Vättern, vars klara och genomskinliga vatten idag skimrade i en massa färger från grönt till violett. Till höger åter hade vi den skogklädda ås, som skjuter fram längs Vättern.

Så småningom avlägsnade vi oss från stranden, men landskapet var ändå mycket naturskönt. Det var backe upp och backe ner, mycket skog men även välodlade åkerfält. Allt, träden och buskarna, gräset på ängarna och säden på åkrarna, var så frodigt som knappast någon annanstans. Vi kom också förbi en tämligen stor sjö, som vi till en början trodde vara Vättern.

Så med ens låg åter Vättern framför, djupt inunder oss. Den nergående solens strålar belyste tavlan och skapade en väg av eld genom havet bort till oss. Mitt i sjön låg den långsträckt Visingsö med sina skogar och åkrar. Mellan stranden och den skogklädda höjd, på vars sluttning vår väg gick fram, utbreddes sig den jämna, välodlade kustslätten med sina tätt liggande bondgårdar, omgivna av välvårdade trädgårdar och jämna, regelbundna åkerfält. Bakom oss, dvs åt landsidan, reste sig en brant bergvägg och utför denna kastade sig en liten forsande rännil. Men bergväggen var, som förut nämnts, visst inte naken. Överallt den rikaste grönska.

En och annan liten seglare styrde inåt mot Gränna hamn. Staden låg alldeles på slutningen av åsen, en liten täckt stad med endast en enda riktig gata. Det var en oändligt vacker tavla, och vi stannade hänförda. Vi åkte genom staden och kom sedan ner på kustslätten. Till höger om oss, nu på något avstånd, löpte åsen. På en av de högsta punkterna, där åsen stupar så gott som tvärbrant, ligger Brahehus slottsruin som ett örnnäste på klippan. I Utgränna lyckades vi få kvällsvard i en bondgård och löfte om att få nattlogi på höskullen. Vi gick till vila med föresats att nästa morgon tidigt begiva oss upp till ruinen på åskronet.

Måndagen den 19 juli

Sedan den unga, husliga bondhustrun bjudit på kaffe, gav vi oss åstad. Vi hade emellertid ej tålamod till att uppsöka rätta uppvägen utan gick rakt på målet. Det var rätt "knogit" men det gick, och vi kom upp strax till vänster om ruinen.

Slottet är lagt direkt på urberget. Huvudbyggnaden, som ligger i väster (mot branten), är ungefär kvadratisk. Sedan har borggården varit omgiven av murar och i vardera hörnet har varit ett tornparti. Undertill finns källarvalv. Med tillhjälp av stegar kunde man komma upp på murarna. Uppe på muren i sydvästra hörnet fann jag en femöring, som jag utbytte mot en annan och behöll som minne från Brahehus. Ruinen är för något år sedan reparerad och är stark och fin. De vyer jag lyckades erhålla är tagna dels innan, dels under restaureringsarbetet, vilket förklarar ruinens trasiga utseende. I ett hus fick vi reda på rätta vägen och gick således en bättre om än tämligen brant väg ner. Vi ömkade de stackare, som hade till uppgift att bära "den myndige riksdrotsen" Per Brahe hit upp i hans förgyllda bärstol.

Komna ner gjorde vi oss fortast möjligt färdiga att fortsätta. Den jämna, härliga kustremsan försvann åter och skogsåsen stupade direkt i sjön. Vägen var jämförelsevis ny och alldeles utmärkt, och här hade vi åter jämt och ständigt framför oss tavlor av oförglömlig skönhet. Vägen var ofta nersprängd i berget och nog hade det kostat möda och arbete att anlägga den. På en slät bergvägg var följande ord inristade:

"Under Oscar I:s 6-7 regeringsår byggdes denna vägbana.

Gud gav åt människan medlen och makten att övervinna naturhindren."

Här fanns ju inga åkrar men väl en mycket rik vegetation. Närmast vägen på båda sidor växte gulgröna aspar och mörka oxlar, och uppåt bergväggen klängde sig björkarna höga och smärta med snövita stammar. Överallt mellan träden växte rikligt med rosenbuskar med vita och ljusröda rosor, och på marken tävlade den gröna ormbunken och den lingonmjölksfärgade mjölken om platsen. Här och var störtade en skummande bäck nerför branten mot den nedanför liggande sjön. Och denna förmiddag lyste solen från en klar och blå himmel.

Vi passerade snart gränsen mellan Småland och Östergötland, och det var inte så utan att vi kände en viss saknad, då vi lämnade Småland bakom oss, detta landskap där vi sett så mycket vackert. Till höger om vägen såg vi en sten med inhuggen, förgylld skrift till minne av arbetsledaren vid väganläggningen. Inskriften lydde: "För löjtnanten herr C G Hall är jag rest år 1852 av denna vägbanas arbetare till framtida minne."

Ett stycke längre fram fann vi till vänster om vägen en krans av stenar (liknande gamla gravstenar). Efter vad det tycktes hade ringen en gång sträckt sig ut över vägen, varför en tre stycken var ställda vid vägkanten. Således blev ringen här bruten. Någon riktig förklaring på vad detta betydde fick vi ej. Enligt en sägen skulle en strid ha stått här. Enligt en annan åsikt skulle stenarna ha rests i samband med vägbygget (till minne av en middag som vägsynarna där intagit).

Så småningom lämnade vi emellertid kusten och drog längre inåt landet. Först kom vi till kargare trakter, men snart var vi inne på östgötaslätten, och det gjorde egentligen riktigt gott i hjärtat att få se en riktig slätt en gång igen. Det hade vi ju inte sett sedan vi lämnade Kristianstadsslätten.

I Ödeshög stannade vi en stund varefter vi fortsatte till Omberg, som vinkade helt nära. Vägen var god och vinden med. Ett stycke innan Omberg står till höger om vägen en hög sten, omgiven av häck. Stenen bär följande inskrift:

”Här, mäler sägnen, vart konung Sverker den Gamle dräpt julottan 1156.”

Omberg ter sig visst inte så vördnadsbjudande men syns dock vida omkring. Orsaken härtill är naturligtvis den, att landskapet runt om är så slätt. Hela Omberg är beklätt med skog, huvudsakligen barrskog. Som skogen sköts rationellt och avhugges rutvis (det finns skogsskola på Omberg) finns det naturligtvis områden, som nyss är planterade.

Vägen upp till ”hjässan” är tämligen lång men inte särdeles brant. Naturligtvis gick vi dock ej denna väg upp. Vi ”avvek” nämligen från vägen för att äta middag och klev sedan upp en annan väg, betydligt brantare och besvärligare, dock ej så besvärlig som branten vid Brahehus. Vid Brahehus var rikligt med blåbär, här åter var rikligt med smultron och vi försummade inte att smaka på dem. Från utsiktstornet på hjässan hade vi utmärkt utsikt över Östergötland. Här utbredde sig åt alla håll den jämna, fruktbara slätten, längst bort tycktes dock skogen ta överhand. Det är ju dock alltid så att skogen framträder, under det att mellanliggande odlade partier döljes och skymmes undan.

Alldeles i närheten syntes sjön Tåkern, och där framför utbredde sig vidsträckta mossmarker. Det låg sol över landskapet, men Vätterns vatten var hotande blåsvart och snart kom täta, mörka moln jagande in från sjön och insvepte oss och trakten omkring i en grå dimma.

Vid foten av Omberg ligger det gamla minnesvärda Alvastra kloster, ett av de tre äldsta i Sverige. Vackert ligger det invid berget och sjön, omgivet av lövskog. Här finner man även boken, sällsynt i dessa nejder. Av själva klostret finns ej mycket kvar. En del av murarna och valven står dock ännu och vittnar om vad som fordom varit. Våldiga askar trivs inom de helgade murarna och inga tak hindrar deras stolta kronor att lyfta sig mot höjden. På den frodiga ängen runt om betar kor och hästar. Klosterklockans ljud har tystnat för länge sedan, men istället dallrar en vanlig ”vällingklockas” toner genom tystnaden, kallande trötta arbetare att söka inte andlig men lekamlig vila och näring.

Även här har konung Oscar II varit och fått sin välkända namnteckning inristad i stenen. Sedan går färden ut över östgötaslätten. Bördiga åkrar med vitbetor, vete och korn möter överallt vårt öga. Längs vägarna löper alléer av lönn, oxel och stundom även andra trädslag.

Snart når vi Vadstena. Här beser vi först det gamla slottet. Stort, grått och majestätiskt ligger det framför oss inom vallgravarna. Det ligger någonting förnämt men på samma gång något mörkt och hotande över dessa gamla, ståtliga slott med de fasta murarna, de låga dörrarna och de trånga fönstrena. Man anar så mycket men vet så litet. Allt talar om makt, intressen och glans men också om mörker, lidande och nöd. De små gluggarna och mörka källarvalven talar om fängelse och kval.

Utom slottet såg vi ju även klosterkyrkan, det gamla rådhuset, den nya samskolan osv. Men det led mot aftonen över denna dag och vi fortsatte utåt landsbygden. På en gård, Hagbytorp, fick vi nattlogi och sovde som vanligt på höskullen. Denna dag hade vi således tillryggalagt sträckan: Utgränna – Alvastra – Vadstena – Hagbytorp.

Tisdagen den 20 juli

Hagbytorp – Motala – Karlsborg – Välltorp - Tibro

Denna dag var jag uppe vid 5-tiden på morgonen och ställde till stortvätt på mina byxor, som i söndags eftermiddag blivit illa åtgångna. Vi hade fått ett ungt och trevligt värdfolk denna gång och därför måste vi prata en god stund efter kaffet innan vi kom åstad. Vi hade nu endast tre fjärdingsväg till Motala. Denna stad har ett mycket trevligt läge invid Göta kanal och en liten vik av Vättern. Från en höjd strax innan hade vi utmärkt utsikt över staden. Innan vi kom dit hade vi att passera genom granskog. Ångaren "Skärgården" skulle avgå kl 11.10 och vi hade således ett par timmar att se på staden. Först var det att skaffa ett kort och skriva till morsan, sedan var vi ute och såg von Platens grav. Den ligger fint vid älvstranden.

Så blev det tid att "Skärgården" skulle avgå. Under det båten sakta gled ut från kanalen fick vi se hur nätt staden tog sig ut från sjösidan. Snart var vi ute på öppna sjön. I norr såg vi östgötakusten upp till Omberg. Där låg det gamla Vadstena med sitt tornprydda slott, sitt gamla rådhus, sin nya samskola och sin klosterkyrka. Alla dessa byggnader är tornprydda och känns väl igen. I norr skönjes kusten som ett kaos av skogar och höjder. Det blåser friskt från sydväst och Vättern är ganska orolig. Gång efter annan sprutar vattnet upp över däck, då fartyget skär igenom en ovanligt kraftig våg. Min kamrat och jag sitter på fördäck. Jag har J:s regnkappa över axlarna, som skyddar för vinden men också för vattnet. Därför kan jag också bli kvar på min plats, under det att J om en stund får ta till flykten. Styrmannen har tänt sin pipa och skrattar så att de vita tänderna syns var gång en ny våg kastar sitt skum över oss.

Jag sitter och ser ner på vattnet, hur det höjer och sänker sig. Det ser riktigt trevligt ut. Jag glömmer nästan att det är vatten och tycker att det liknar ett stort, grönt kläde som befinner sig i ständig vågrörelse. Kölden känns allt mer genomträngande och de flesta passagerarna på fördäck försvinner in på mellandäck, men Västergötlands skogklädda kust syns närmare och närmare. Vi svänger om ett par skogklädda öar och passerar förbi Karlsborgs förrådsfästning, som förråder sin närvaro endast genom ett och annat runt torn och en väldig, grön vall som mest liknar en liten ås.

Så är vi inne i hamnen och lägger till vid bryggan. Varm choklad med smörgåsar passar ej illa. Sedan ger vi oss av ut mot förrådsfästningen. Våra namn och hemorter antecknas i högvakten, varefter vi får slippa in. Ett väldigt kaos av vallar, kaserner, stallar, ammunitionsfabriker och arbetarbostäder, tycker vi. I själva verket är allt nog välordnat och vallarna är så byggda, att man kan

dra upp kanoner på dem. Fina och starka valv leder genom vallarna. Då vi kommer in i ett av de allra största valven, blir vi förvånade över att finna att långa korridorer med dörrar åt båda sidor sträcker sig inåt i vällen. Där inne är visst inte mörkt, ty överallt finns elektriskt ljus. Detta är fästningens förrådskamrar, den svenska härens förråd av ammunition och krigsförnödenheter.

Äntligen hittar vi ut. Över utgången står ungefär följande ord inristade:

”År 1819 under konung Karl XIV Johans 2dra regeringsår börjades anläggningen av denna fästning. Grundstenen till denna post lades av konungen den --- 1832 (?) då fästningen erhöll namnet Karlsborg.”

Den trakt vi genomfor på väg till Välltorp var tämligen naturskön. Här såg vi ju till en början Vättern och dess fortsättning inåt landet. Till höger hade vi Väberget i vars innandöme vi anade en av Sveriges allra starkaste fästningar, insprängd i urberget. För den oinvigde tedde sig berget lika fredligt som alla andra berg. Hunna något längre fram fann vi, på en terräng bestående av hedmark och småskog, en väldig linje med ”skyttegravar” som vi trodde. I verkligheten var det batterier. Tvenne andra liknande batterier hade anlagts närmare sjön. De var mycket fint gjorda (nergrävda i backen) så att från motsatt håll skulle man väl knappast upptäckt dem. Om 14 dagar förestår nämligen en väldig fältmanöver, då väldiga massor av krigsfolk skall församlas hit (enligt uppgift 20.000 man). Striden gäller fästningen. En lantman som vi talade med förklarade emellertid att Väberget fick de låta vara. Det kunde inte intagas med härsmacht utan endast genom svält. Inga mörsare i världen kunde rå på 5 a 6 alnar tjock naturlig granitvägg. Framför fästningen fanns förfärliga vallgravar, rymmande minst ett par tusen personer. Om sedan portarna till sjön öppnades skulle de alla vara dränkta i en handvändning. ”Jag har varit nere i dem en gång”, sade han, ”och det var hisnesamt, men hisnesammare vore där nog, om dom begynte släppa vatten in.” Han hade nog rätt. Jag skulle inte vilja vara med om att ta Väberget. Men det glädjer mig att Sverige har ett starkt försvar, ty jag har funnit att det visserligen är värt att försvara.

Den del av Västergötland som vi sett påminner mycket om Småland, mycket skogrikt men mer kuperat. Också är här rikligt med sjöar. Vägen mellan Välltorp och Fagersunna går i närheten av Varhult upp på en mycket hög backe, från vilken man har en präktig utsikt. Nedanför oss till höger ligger en rad av sjöar. Räknat från öster har vi här Kopparsjön, Kyrksjön och Ulvsjön. Längre bort åter höga, skogklädda backar. På en av dessa har sappörerna från Karlsborg satt upp ett av sina vanliga utsiktstorn (vid Höghult). Något längre fram har vi till höger nere i dalen den vackra sjön Gyllen och ännu en bit längre fram den stora sjön Örlen. Här, då vi hade Örlen djupt under oss (ända inne vid vägen), hade vi på en liten sträcka en utsikt, som något påminde om de vackra tavlorna från östra vätterstranden.

Hunna något förbi Tibro passerade vi över Tidån, som flöt fram bred och präktig. Här, alldeles invid den nyanlagda bron, kastade den sig med skum och dån över en liten fördämning, som man gjort för att vinna vattenkraft för kvarnrörelse.

Inte långt härifrån fick vi låna hus i en bondgård. Vi sovde som vanligt i höet. Fastän trakten är skogrik, ligger dock bondgårdarna tämligen tätt och är omgivna av trädgårdar, något som i Småland var tämligen sällsynt (dvs verkliga trädgårdar).

Onsdagen den 21 juli

Tibro – Skövde – Axevalla. Ihållande regn.

Efter att ha druckit kaffe och ätit smörgåsar (vanligt grovbröd, s k skånska limpor, har vi inte kunnat få, sedan vi var i södra Småland. Här brukas i bondgårdarna s k sammalet: tunna kakor med ett runt hål i mitten) på gården blev det omsider uppehållsväder så att vi kunde ge oss av, men det varade ej länge. Det började åter regna förskräckligt och vi måste ta vår tillflykt till en lada i en bondgård.

Efter en stund kunde vi åter fortsätta färden och nådde nu Igelstorps café innan vi nästa gång behövde söka skydd för regn. Sedan gick det till Huseby gård, där vi åt vår middag. Slutligen nådde vi så Skövde. Nära Skövde var en minnessten rest, som har inskriften:

”Minne av konung Karl XIV Johans välgöranderesa genom denna ort den 7 juli 1820.”

Denna dag hade vår väg gått fram genom en jämnare och mer välodlad bygd än föregående dag.

Skövde har ett tämligen vackert läge vid Billings fot. Själva staden är heller inte oäven, trevliga hus finns, raka gator och gröna parker. Något som i synnerhet frapperade oss var rikedomerna på hotell, caféer och matserveringar. För övrigt är Skövde en militärstad. Där ligger Kungliga Skaraborgs Regemente, Göta Trängkår och ett husarregemente. Vägen mot Skara går fram över Billingen. Detta berg är beväxt med huvudsakligen granskog. Vägen går ju över en sänka i berget och är därför inte särdeles besvärlig. Vid båda sidor höjder, närmast vägen beklädda med buskar och unga träd av björk och al, högre upp med gran. Vid stigningens början hade vi utsikt bakåt, annars blev vi besvikna på utsikterna. Jag var uppe på ett par ställen, men såg ej annat än de skogklädda höjderna. Snart låg emellertid Billingen bakom oss och den småkulliga västgötaslätten framför oss. I norr såg vi Kinnekulle höja sin mörka hjässa mot höjden. Strax framför oss låg nu Varnhems gamla klosterkyrka, påbörjad under 1150-talet. Efter att först ha försökt anlägga klostret på ett par andra platser (första gången på en liten ö i Vänern, andra gången vid Lugnås) utvalde man Varnhem, där man blev mottagen med öppna armar. Hela byn skänktes åt munkarna och sedermera blev klostret ägare av ofantliga rikedomar.

Själva kyrkan är byggd i romantisk stil med mönster från en fransk domkyrka. Den röjer vissa likheter med Lunds domkyrka vad pelare och skepp angår. På 1500-talet brann klostret och kyrkan. Klostret blev aldrig mera uppbyggt. Vid gravgrävningarna har man funnit grundmurarna till det. Det har på ett ställe varit sammanbyggt med kyrkan. Det dröjde också hundra år innan kyrkan blev reparerad. Hon blev emellertid mycket pietetsfullt behandlad av byggherren, Magnus Gabriel de la Gardie. Enligt sakkunnigas enstämmiga utlåtanden lär kyrkan fortfarande vara just sådan, som hon varit från början. Dock har de la Gardie utvändigt försett den med en del strävpelare för att stärka murarna.

Kyrkan som sådan är sålunda en mycket stor sevärdhet. Men dessutom finns det en mängd annat av intresse. Vapenhuset, som ursprungligen upptog hela kyrkans bredd, har avstängts så att två gravkor har bildats, ett till höger och ett till vänster. Båda är igenmurade. Gravkoret till höger är den numera utslocknade ätten Lejonstolpes. Ättens vapensköld hänger över gravkoret. Till vänster vilar en ”kronones förtroendemän”.

Här inne vid dörren står också de stolar, som använts av den kungliga uppvaktningen. De har förr stått långt fram i kyrkan, där nu kungsstolarna står. Dessa har förut stått uppe i koret, en

vid var sida. På pelarna längs mittgången hänger tavlor föreställande de tolv apostlarna. Bänkarna är hållna i den äldsta, ursprungliga stilen. Predikstolen lär vara det gamla originalet och är sålunda av mycket stort värde. Högaltaret är också mycket värdefullt. Det har två altartavlor, den övre föreställande Jesus på korset, den nedre föreställande nertagandet av Jesu kropp från korset. På altaret står ett mycket dyrbart krucifix. Frälsarebilden är fint arbetad i elfenben, korset av ebenholtz. Klenoden är "räddad från Prag".

I en ring bakom högaltaret i koret ligger kungagravarna i små sidokapell. Från höger räknat har vi här först Birger Jarls grav, så Knut Erikssons, Erik Knutssons och hans gemåls gravar, och slutligen Erik Erikssons ("läspe och halte") grav. Munkarna har genom inskrifter på en stor sten räddat åt eftervärlden namnen på de personer, som här har sina gravar. Denna sten har ursprungligen legat i golvet, men av Magnus Gabriel de la Gardie inmurats i väggen mot högaltaret, för att inskriften ej skulle bli utsliten. Inskriften lär börja så: "Si, här inunder vilar osv".

I den högra utbyggnaden från kyrkan har ätten de la Gardie sitt gravkor. I hörnet till vänster står den store fältherren Jakob de la Gardies staty i mer än kroppstorlek. Till höger står hans son Magnus Gabriel de la Gardie staty i samma storlek. I sidoskeppet till vänster i gravkoret har Gustav Adolf de la Gardies och hans gemåls (född Oxenstjerna) sarkofager sin plats, och i kapellet till höger vilar föräldrarna, Magnus Gabriel de la Gardie och hans maka. Dessas byster (vita) står också därinne.

På väggen till Gustav Adolf de la Gardies gravkapell hänger en stor mängd vapensköldar. Överst tronar ätten de la Gardies vapensköld, där nedanför besläktade ätter. Även på motsatta väggen hänger vapen. Över våra huvuden hänger fanor, som använts vid högtidliga tillfällen.

I kyrkans vänstra utbyggnad förvaras en mängd gamla saker: mässkrudar, biblar, en räddad träbit från den stora branden, en värja hittad i en grav, en väldig hänglås osv. Så återstår tornet. Uppgången dit företer vissa likheter med uppgången i Kumleby kyrka. Ej fullt så trång och ej heller så mörk, men så räcker motsvarande parti så mycket längre. Vackra utsikter från dörrarna i tornet. Landskapet är överallt småkulligt, tämligen välodlat, här och där en skogsdunge. I tornet hänger tre klockor av olika storlek. Dessutom betraktade vi det gamla urverket.

Kyrkväktaren var en trevlig karl och vårt besök var väl värt den tolvskilling per person, som det kostade. Ute på kyrkogården, munkarnas gamla trädgård, tillreds en ny grav. Numera eftersträvar man ej som förr att få ligga uppe i kyrkans kor. Den uppkastade mulden ser svart och fruktbar ut. Vår följeslagare omtalar att sådan bördig mylla finns här till ett djup av 2 a 3 meter. För övrigt omgives kyrkan av en vacker park av björk, lind och alm. Det hela tar sig så trevligt ut på avstånd med Billingen som bakgrund.

Så fortsätter färden. Om en stund når vi Axevalla. En minnessten utmed vägen underrättar oss om att Kungliga Skaraborgs Regemente här haft sin mönstrings- och mötesplats åren 1729-1913. Här utbreder sig jämna och vidsträckta exercisfält, och här vimlar det av ynglingar i uniform. Snart blir det tid att söka nattlogi och det lyckas meddetsamma. Cyklarna sätts in i ett skjul och vi själva kryper in i ladan genom ett hål i väggen. Så sovde vi den natten i Rokortorp.

Torsdagen den 22 juli

Skulle dricka kaffe tidigt idag och sedan åstad emot Skara. Det blev ej så värst tidigt. Klockan närmade sig nio innan vi kom åstad. Solsken men hotande moln. Vi gav oss iväg så fort som möjligt. Skara är målet.

På vägen, som vid sidan är försedd med tippspår, rullar vagnar med västgötakalk. Vagnarna drages av kraftiga hästar. Den största sevärheten i Skara är naturligtvis domkyrkan. Denna är en härlig byggnad i spetsbågestil. Den har två huvudtorn åt väster, i öster har den fyra, två större och två mindre. Södra portalen är finast, försedd med härliga skulpturverk. Rakt fram på en hög piedestal står jungfru Maria med Jesusbarnet. Till vänster står i en rad Abraham, Moses, Aron och David, och till höger Jesaja, Jeremia, Hesekiel och Daniel. Över västra ingången tronar (som jag antar) Petrus med en bok i ena handen och en stor nyckel i den andra.

I kyrkans inre är den gotiska stilen ej fullt genomgående. I tvärskeppen finns nämligen rundbågar. Uppe vid taket leder kring kyrkan en smal pelargång. En sådan gång finns ej vid någon annan kyrka i Sverige. Runt om i väggarna är gravstenar inmurade. Dessa har förut legat i golvet.

Det som allra först tilldrar sig vår uppmärksamhet, är emellertid det Soopska gravkoret. På en bädd av alabaster vilar en krigare av Gustav Adolfstyp i full rustning och en ung skön kvinna. Vilka de hänsovna är förmåler en inskrift på den svarta marmorkatafalken:

”Här ligger begravnen den ädle, välborne och numera hos Gud salige herre herr Erick Soop till Bjurum, Sjögerås och Sävestaholm, riddare, fordom överste över det Västgötiska Cavalleriet, vilken i Herranom avsomnade den 15 mars anno 1632. Samt hans välborna kära hustru fru Anna Påse till Bjurum, Sjögerås och Sävestaholm, som avled saligen i Christo den --- anno ---. Gud förläne dem bådhom en fröjdefull uppståndelse på yttersta dagen amen.”

Riddaren har lagt av sin värja vid katafalkens fot, och hjälmen ligger vid hans högra sida. Från katafalken leder några trappsteg ner. Nedanför står till vänster Minerva med ett spjut i handen, till höger Mars, krigsguden, med en dolk. I bakgrunden syns en i alabaster utskuren tavla, föreställande ryttare i strid, troligen en scen från slaget vid Sluken, där Soop med sina sättegåtar räddade Gustav Adolf.

Långt fram står en blysarkofag, som gömmer den gamle krigarens jordiska kvarlevor. Han dog i lugn och ro hemma på Bjurum. Hans maka Anna Påse ligger däremot ej begravnen här, och om henne vet man ej varken var eller när hon dog.

Det Soopska gravkoret har ett vackert värde. Riddaren och hans maka, guden och gudinnan och alla änglabilderna, bilden och tavlan är av alabaster, resten av svart marmor. Det har en gång kostat 60.000 tunnor råg. Detta pris står fast och kan erläggas i penningar enligt gällande markegång. Då minnesmärket förvärvades var priset på en tunna råg 1 riksdaler. Nu får beloppet säkerligen multipliceras med 20. Då kommer vi upp till ett belopp av en miljon två hundra tusen (1.200.000) kr. Det är inte småsaker!

Vi fick också se tre mindre konstverk, uthuggna i sten, vilka smyckat den allra första domkyrkan i Skara, byggd under början av 1000-talet. De har funnits i grunden vid restaureringen och flyttats upp i muren. Den första tavlan föreställer hur ängeln Gabriel, klädd i kjolar, med ett väldigt svärd driver ut Adam och Eva ur lustgården. Eva har ännu ett stort äpple i handen. Där syns också

kunskapens träd på gott och ont, med stora lockande frukter, och ormen som ringlar sig om stammen. Adam och Eva har skylt sig med fikonlöv.

Den andra tavlan föreställer en biskop med mitra och kräkla, och en präst som håller fram en öppen bok. En duva viskar något i biskopens öra, vilket betyder att biskopen låter leda sig av Guds ande. Om den tredje bilden vet man inget med säkerhet. Vaktmästaren omtalade emellertid för oss en gammal legend, som till alla delar slog in på bilden. Konung Herodes hade ställt till gästabud för de förnämsta i staden. Bland rätterna fanns även en stekt tupp. Då fick han just underrättelse om att i Betlehem var fött ett barn, som skulle bli konung. "Förr än det barnet blir en konung, förr skall den här tuppen åter börja gala", sade konungen i det han sparkade till soppskålen. Men verkligen, köttbitarna samlade sig åter till en tupp och denna hoppade upp på kanten av soppskålen och började gala! Då blev Herodes vred, drog sitt svärd och högg till tuppen för att döda honom men träffade honom endast vid stjärtroten. Tuppen fortsatte att gala.

Denna legend passar fullständigt in på tavlan. Konungen med sitt svärd, höjande benet till en spark, tuppen på skålens kant och ärret vid stjärtroten, allt passar in. Annars är en vanlig tydning den att tavlan föreställer Petri förnekelse. Riksantikvarien Hildebrand kan inte säga vad den föreställer. Troligen känner han ej till legenden. Något som jag vidare lade märke till, var att det i kyrkan fanns reserverade platser, åtminstone för lärarna och eleverna vid högre allmänna läroverket (och för konfirmanderna).

Så lämnade vi templet och snart även staden. Under den närmaste tiden hade vi att färdas fram genom en och annan liten skog, men snart kom vi ut på den stora, jämna, skoglösa västgötaslätten. Här kunde man se miltals omkring sig. Sedan vi passerat Lidan kom vi emellertid till trakter, där urberget allt som oftast gick i dagen. Skogar började åter förekomma. De bestod huvudsakligen av barrträd, men även lövträd fanns, och då först och främst björk. Åkrarna hade öppna diken. Hästarna var i allmänhet tjocka och grova, korna var av den rödbrokiga rasen.

Vi stannade till vid Levene kyrka, märklig bl a därför att den har två torn, ett på mitten av kyrkan och ett vid änden. Möjligen är hela ändpartiet med tornet byggt till senare. Där finns gott om gamla gravstenar, delvis uppresta mot muren. Den största och märkligaste av dessa visar oss en pansarklädd riddare och hans hustru. Hjälmen visas till höger om riddaren och till vänster ett timglas och en dödskalle. Till höger om hustrun syns makarnas trenne döttrar och till vänster om riddaren deras tvenne söner (Virginia, Brita, Sofia) (Knut, Hindrick).

Till vänster uppe i hörnet syns ätten Reyters vapen och i motsvarande hörn till höger ätten Hands. Inskrift: "Anno 1644 den 18 januari när klockan var vid 5 om morgonen avsmnade i Gudi uti Göteborg den ädle och välborne herr Johan Hindriksson Reyter till Levene och Bestorp, fordom krigsöverste över allt västgötiskt fotfolk, så ock kommandant och landshövding över Älvsborgs län och Dal samt Göteborgs stad, nu salig hos Gud, och ligger här begraven med sin kära hustru den ädla och välborna fru Karin Hand till Levene, Bestorp och Björkenäs, som i Herranom avsmnade anno 16—den ---. Gud förläne dem en salig uppståndelse på den yttersta dagen." "Kristus är vårt liv, döden vår vinning." "Jag lägger mig neder och vaknar upp, ty Herren uppehåller mig." "Jag vet att min förlossare lever och han skall på sistone uppväcka mig av jorden och jag skall i mitt kött få se Gud."

Kyrkans inre var tilltalande. Predikstolen hållen i vitt, bänkarna i ekfärg. Altarbilden utgjordes av ett, som det tycktes, försilvrat krucifix. Vi hade hela eftermiddagen haft hård motvind över västgötaslätten. Mot kvällen mojnade den av något. Framför oss hade vi Hunnebergs barrskogsklädda massa. Vi passerade söder om den, nära intill den nästan tvärbrant stupande bergväggen.

Det blev till att söka nattlogi men vi lyckades ej få något denna gången. Folk hade i allmänhet redan lagt sig, då vi nådde berget, där vi ville övernatta. Detta var ju, som vi trodde, den sista natt vi skulle övernatta bland främlingar, och vi ville än en gång fresta på att ligga ute. Vi tog av upp emot berget, förbi gården Harstig. Här ovanför låg ett av sappörernas utsiktstorn, och detta ville vi gärna besöka morgonen därpå. Vi såg inga höstackar, varför vi beslöt ligga uppe på sluttningen, någonstans där marken inte var alltför fuktig. För ovanlighetens skull var det jag, som denna gång fick iordningställa sängkammaren. Jag lyckades nämligen finna en klyfta mellan ett par väldiga stenblock ett stycke uppför sluttningen. Golvet var inte varken jämnt eller vackert men genom att rulla ner några stora stenblock och jämna ut med småsten blev det strax bättre. Sedan var det att skära grenar av ek och rönn för att lägga ovanpå. Johannes kom så med ett fång mossa och så var snart bädden färdig.

Sedan sovde vi gott tills klockan var något över tre, då det började kännas lite ruskigt. Vi steg då upp för att besöka sappörställningen uppe på berget. Vi nådde den men på skilda vägar och skilda tider. Johannes gick upp en närmare väg. Jag gick längre bortåt längs en skogsstig. Där var mycket vackert att gå längs bergväggen. Slutligen fann jag en mycket intressant men lite svårfunnen väg upp på berget. På de mest kritiska ställena var det som om naturen anordnat riktiga trappsteg (bergarten klyver sig i lodräta pelare med jämna ytor). Uppe på berget fann jag något som riktigt förundrade mig – en sjö, omgiven av vacker blandskog. Snart uppnådde jag sappörställningen. Johannes varken hördes eller syntes. Han hade funnit ”ställningen” alltför hög. Den såg verkligen också ”hisnesam” ut, där den stod alldeles invid branten av barsten. Jag ville emellertid inte ge mig utan gick på med dödsförakt. Först en stege med 15 spolar och sedan en annan ovanpå denna med 26 spolar, och denna senare gick alldeles rakt upp. Det kändes lite ”konstigt” i magen nästan, men det gick ju. Här uppifrån hade jag nu en alldeles utmärkt utsikt över den jämna slättbygden. I öster syntes mest odlade fält, i väster och ännu mer i söder dominerade skogsdungar, huvudsakligen av barrskog. I norr låg ju Halleberg. Skada med det ruskiga vädret!

Efter min i allo lyckliga ”nerkomst” och sedan de första välkomsthälsningarna undanstökats, fälagefarades ”sängkammaren”, varefter uppbrottets stund var inne. Färden in till Trollhättan var tämligen ruskig. Jorden tycktes tämligen mager, berggrunden sköt ofta i dagen.

Fredagen den 23 juli

Vår dag i Trollhättan var mycket givande. På förmiddagen såg vi och beundrade fallen, kungspottan, utsikterna från Kopparklinten, kraftverket, Polhemsmonumentet m m (se Cohns atlas). Jag skall ej försöka mig på någon beskrivning av Trollhättan. På eftermiddagen besökte vi systrarna Nilsson på Storgatan 20. Vi drack kaffe och spatserade ut till slussarna och spisade kväll. Vi skulle övernatta ombord på ”Turisten”, men träffade ej på den. Färden till slussarna och jakten på ”Turisten” är också ett minne. Allt var mycket vackert, ty hela slussområdet och mera därtill strålade i det trolskaste ljus från Trollhättan. Också löpte vi omkring som förtrollade. Slutligen uppgav vi sökandet och slog oss ner i ett slags förstuga till hamnkontoret. Här fanns tvenne korta bänkar och på

dem slog vi oss ner. Jämt och ständigt kom folk med papper för att få klund, men vi (jag åtminstone) sovde från alltsammans. Johannes hade fått sin cykel på båten. Min stod låst och hygglig utanför. I ett hus mitt emot dansades det så det stod härliga till ännu då vi lade oss vid 2-tiden.

Kl 6 steg vi upp och kom fram till slussarna på samma gång som "Turisten". Så gick vi ombord, och sedan hade vi det bra.

Lördagen den 24 juli

Trollhättan – Göteborg

Solen sken från en för ovanlighetens skull jämförelsevis klar himmel. En älv, som hela vägen ringlar sig fram mellan skogklädda höjder, skummande och forsande, måste ju vara en vacker tavla. Vi väntade oss något och vårt hopp sveks ej. Först skulle vi ju "slussa" och detta tog ungefär två timmar. Sedan var vi färdiga att lämna det mångbeprisade Trollhättan.

Vägen gick ju, som förut nämnts, först fram mellan brant stupande, skogbevuxna bergväggar. Efter en stund kom vi åter till en sluss och vid Lilla Edet återigen till en annan. Älven ömsom vidgade och sammandrog sig, och åsarna som löpte längs älven avlägsnade sig ibland ganska långt från densamma, lämnande plats för en jämn och fruktbar strandremsa, varefter de åter närmade sig för att svalka sina vackra sidor i älvens rastlösa framilande böljor. Skogsåsen antog mer och mer karaktären av en rad mer eller mindre kala bergknallar. Här och var sträckte älven sina gråskimrande armar om en liten ö, och på denna ö gick hästar och brokiga fäkreatur i bet.

Det lider framåt dagen och vi börjar nästan känna det lite långsamt trots allt. Då skymtar vi framåt till höger en hotfullt grå massa, som mer och mer antager formen av en gammal ruin. Så är det också. Vår karta säger oss att det är ruinen av den gamla Bohus fästning, byggd på en liten klippö just där älven delar sig. Dess uppgift har väl närmast varit att försvara Kungälv.

Om en stund passerar vi förbi Axa havregrynsfabrik, som ligger till vänster, och sedan har vi den stora staden Göteborg framför oss. Strax ovanför oss ligger den gamla skansen Lejonet. Ett krönt lejon (blått med förgylld krona)lyfter hotfullt sitt svärd mot den ankommande. Med den vänstra tassan håller det skölden framför sig.

Så är vi inne i hamnen, som är alldeles full med fartyg av alla typer och storlekar. Gatorna är mycket flitigt trafikerade av spårvagnar, bilar, körande och gående. Vi lyckas dock tränga oss igenom och anländer välbehållna till Bagaregatan 15 i Göteborg. På eftermiddagen gick vi till museet, där vi besåg de rika samlingarna av gamla medaljer och mynt, vidare däggdjur, fåglar och fiskar och slutligen tavlor och andra konstverk.

Göteborg är vackert, rikt på vackra parker och dyrbara konstverk. Av de senare var vi i tillfälle att se följande: Gustav II Adolfs, Jonas Alströmers och John Ericssons statyer, P Wieselgrens byst och den vackra och tankeväckande gruppen "Bältespännarna". Det är en hel nykterhetspredikan.

Söndagen den 25 juli

Det var sannerligen skönt att åter få sova ut i en riktig säng. Och vi sovde också både länge och väl. Kaffe på säng. Sedan gick vi till S:t Pauli kyrka och åhörde en god predikan om klippan

Kristus, den enda säkra salighetsgivande. Från kyrkan gick vi till kyrkogården, en ovanligt fin kyrkogård: terrängen är kuperad och kyrkogården full av stora och dyrbara konstverk. Det är vanligen Göteborgs stad, som rest sådana dyrbara minnesmärken över välgörare och donatorer, sådana som Seaton, Lindberg m fl. Så finns här Rydbergs grav, med diktarens byst framför mausoléet, vidare Fogelbergs, grosshandlare Röhs och Karl Wijks. En minnessten visade oss en ung smed med sitt förkläde vid skruvstället. Bakom honom står en något töcknig figur, döden, och griper om hans armar.

Sedan gick vi till museet och besåg resten av samlingarna. På hemvägen såg vi Karl IX:s staty. Han var det äldre Göteborgs grundläggare. Vidare såg vi på ett ställe vid kanalen ett konstverk föreställande en yngling, som uppbar en örn på sina skuldror (Milles: Vingarna). Efter middagen for vi med spårvagn ut till Slottsskogen, där vi först var uppe i utsiktstornet. Här hade vi en härlig utsikt över staden och dess omgivning. Själva staden är ovanligt vacker: raka, breda gator, stundom försedda med alléer (avenyer), stundom med en kanal i mitten. Vanligen är dock kanalerna försvunna nu, sedan spårvagnarna gjort sitt intåg. Staden är rik på gröna platser, parker, alléer och kyrkogårdar.

Hamnen är rymlig och god och livligt trafikerad av fartyg av alla slag. På andra sidan älven, på Hisingen, ligger Lindholmens varv, och där ser vi bl a också vår nya pansarbåt "Sverige". Mitt emot höjer sig Ramberget, och runt om omgives vi av höjder, där urberget vanligen går i dagen. Långt i väster ser vi Västerberget, där vi anar närvaron av den fästning, vars uppgift det är att i farans stund värna denna fredliga, idoga stad.

Göteborg är mycket rikt på kyrkor. Vi räknade ej mindre än 14 sådana med närmast omgivande landskyrkor. Sedan var vi nere i "Ekbacken", där vi hörde en predikan av pastor Valdes Bengtsson. Han talade om bönen. Därefter besåg vi djuren: dovhjortar, kronhjortar, renar, björnar, sjölejon, sälar, svarta och vita svanar, änder m m. Musiken spelade hela tiden men på olika platser. Slottsskogen är mycket vidsträckt. Stundom tycker man sig vara ute i vildmarken, uppe på högfjällen, stundom åter kommer man ner i en dal, där allt är lugnt och fruktbart och fint som i en lustgård.

Innan vi lämnar denna plats bör jag nog nämna att vi vilade våra trötta ben ett litet slag utanför den skånska smålandsstugan (sparrestuga) och klockstapeln.

Måndagen den 26 juli

For ut och besåg den i sitt slag märkliga Masthuggskyrkan. Gammal stil. Gråstensmurar omkring. Själva kyrkan också till stor del murad av gråsten. Invändigt syns överallt stockarna. Ljuskrönor av järn. Istället för enskilda ljus lyktor av dunkelt glas. Statyer av de fyra evangelisterna, jungfru Maria och mitt emot densamma ännu en. Orgeln ligger bakom högaltaret. Luckorna kan stängas varvid ljuset avlägsnas så att det hörs som om tonerna kom från underjorden. Här från Masthuggskyrkan hade vi åter en präktig utsikt över neiden. Från kyrkan skulle vi gå upp till skansen Kronan men kom istället upp på ett högt berg vid sidan om. Till skansen Kronan kom vi inte. Vi hade ju sett den tillräckligt innan, och militärmuseet var inte öppet.

Sedan gick vi till Lorensberg, en fin park med restaurang. På eftermiddagen gick vi till Trädgårdsföreningen. Där var mycket vackert, vackra blomstergrupper och ovanliga träd. Vi var också inne i växthusen, som var ganska väl försedda. Så satt vi också en stund ner i stillhet på en soffa i parken och hörde på militärmusiken. Den spelade bl a den vackra sången "Den store, vide flock". På

kvällen var vi ute och såg Karlssons nya ville ute vid Trämstorp, som är under uppförande. Den kommer att ligga friskt och förtjusande på sluttningen av en delvis skogklädd höjd. Jorden omkring huset och neråt över dalen är svart och fruktbar. På andra sidan dalen reser sig åter ett gråstensberg. Nästan hela vägen utåt låg villor uppåt bergssluttningen. Snart lär det bli elektrisk järnväg mellan Göteborg och Alingsås.

Tisdagen den 27 juli

Uppe något så när tidigt för att starta mot söder. Johannes är i dålig kondition, varför han visst hade svårt för att ta farväl av "pankorna", en ny bekantskap som vi fått göra i Göteborg. Efter moget övervägande fann han det dock lämpligt att göra mig sällskap. För övrigt är han mycket skral. Hade tandvärk, fick tanddroppar, lät dem passera genaste vägen ner i magen och fick huvudvärk och diarré. Och sedan lider han fruktansvärda kval och har stort besvär.

Trakten mellan Göteborg och Kungsbacka är bergig. Vanligen har vi stenberget på båda sidor om vägen, som går fram genom en dal i mitten, stundom nog så bred, men stundom också sammanträngande sig till ett smalt pass. Inga sammanhängande åsar utan brutna och ojämna höjder.

Vid Kungsbacka finns ett utsiktstorn, och dit upp leder 186 trappsteg (men det är ej frågan om sappörsteg). God utsikt över den lilla lantliga staden och dess omgivningar. I väster ligger Kungsbackaviken, annars runt om åkrar och stenberget. Hunna förbi Kungsbacka for vi över en tämligen stor slätt, men sedan tog ljun- och stenbackarna åter överhand. Flera gånger var vi helt nära havet, där detta sänder vikar in i landet. Den största av dessa, sedan vi lämnat Kungsbackaviken, var Klosterfjärden, som vi passerade över vid Ås kloster (inte Klosterfjorden utan Viskan, som utfaller i Klosterfjärden).

En annan stor slättbygd hade vi kring Backa, sedan blev det odlade området åter trängre ända till dess vi närmade oss Varberg. Varbergs vattentorn liknar på något avstånd fullkomligt en gammal ruin. Det som först och främst intresserade oss att se här var Varbergs gamla fästning. Denna fästning har ju haft stor betydelse och syntes ha varit ovanligt stark. Det var egentligen ofantliga vallar, murade med gråsten, jordbetäckta och gräsbeväxta. Numera odlar man potatis och litet av varje på vallarna. Badgäster ligger och drar sig där uppe eller svärmar omkring mellan vallarna. De gamla byggnaderna från 1600-talet tjänar ännu som kaserner för krigsfolk och som bostäder för – badgäster!

Uppe från vallarna hade man en nog så härlig utsikt över staden. Denna stad hade visserligen mer tycke av storstad än Kungsbacka, men den var grön och vacker och helt säkert passande som badort. Vi hade hela dagen haft att kämpa mot hård motvind och var nästan trötta då vi nådde Varberg. Klockan var halv sju och det var sålunda ej ens tänkbart att kunna nå Arlösa på cykel, och vi beslöt därför att ta järnvägen till Halmstad. Tåget avgick kl 8.09 e m från Varberg. Det var omväxlande odlad bygd och obygd som vi genomfor. Närmast Varberg stenknallar, sedan en ganska vidsträckt slätt, därefter moar och stenberget osv.

Falkenberg syntes vara en rätt trevlig stad. I synnerhet visade sig en vacker tavla för oss, då vi passerade över Ätran. Trakten mellan Falkenberg och Skrea var övervägande skogig och bergig. Sedan kämpade åkrar, skogar, hedar och stenberget om platsen, tills slutligen åkern och skogen mer och mer segrade och trängde undan heden och gråstenshällen.

Vi blev i tillfälle att se ganska mycket av Halmstad, men hoppas att snart få se den åter. Färden till Arlösa på natten genom Sperlingsholms djupa skogar var odelat angenäm. Fullmånen blickade ner från en jämförelsevis klar himmel över den grusiga och stundom backiga vägen och gjorde att vi trots den sena timmen dock kunde köra det mesta av vägen. Men den kastade också sitt trolska skimmer över Nissans spegelklara, sovande vatten. Skada bara att vi var så sömniga efter den sista tidens myckna nattvak.

Efter ungefär en timmes färd var vi framme vid målet. Klockan var över ett, och vi lyckades praktisera oss upp på höskullen, där vi sovde lugnt och gott, tills gårdsklockan väckte oss.

Onsdagen den 28 juli

Det regnar alldeles förskräckligt på morgonen. Undrar om vi skall kunna komma till Hallesen idag? Uppåt mot middag blev det vackert, och vi gick ut för att se oss om. Först var vi ute i trädgården och plockade bär: krusbär, svarta och röda vinbär samt jordgubbar. Sedan var vi ute i stallarna och såg de djur, som var inne. Bortåt eftermiddagen kom vi överens om att fara till Oskarström. Härlig natur hela vägen, i synnerhet mellan Arlösa och Åled och sedan vid Oskarström. Närmast Arlösa barrskog, sedan övervägande björkhagar och ekbackar. Även al förekommer naturligtvis rikligt vid stränderna av Nissan, som flyter fram lugn och majestätisk. Några öppnare vidder får vi sällan se, endast här och där några präktiga bondgårdar med vajande sädesfält omkring, annars kan höjderna nästan spegla sina skogklädda sluttningar i vattnet. Här är gott om vilt. På ett ställe betade ett rådjur i skogsbrynet alldeles nere vid ån. Även älgar lär det finnas tämligen gott om.

I Åled var vi nere och besåg en träullsfabrik. Oskarström är ett förtjusande samhälle i Nissans dalgång. Där finns flera fabriker. Från höjden på åns högra sida har man den härligaste utsikt över nejden. Vi köpte med oss lite förfriskningar och hade så en angenäm stund där uppe.

Det blev emellertid snart tid att köra hem. Under tiden hade lärarinnan fröken Deri Bengtsson kommit på besök och jämte henne en hennes väninna, fröken Vahlkvist, också lärarinna men i Frillesås. Nu blev det vår nöjsamma plikt att följa dessa båda damer till stationen. Sedan skulle vi sova gott hos dem, dvs i fröken Deris säng, den natten. Det gjorde vi också, alldeles utmärkt.

Torsdagen den 29 juli

På förmiddagen företog vi en liten tripp in till Halmstad. Vacker natur hela vägen. Vid Sperlingsholm finns en kraftstation, just där vägen går över Nissan. Mycket skog av ek, björk och bok, i synnerhet kring Sperlingsholm, men även ganska mycket odlad bygd (Nygård, mellan Halmstad och Sperlingsholm). Mycket kuperat. Vid Sperlingsholms herrgård besåg vi slottet och kuskstallet med den fina hingsten.

Ankomna till Halmstad uppsökte vi först fröken Bengtsson. Hos henne träffade vi också en hennes syster och fröken Vahlkvist. Sedan vi druckit kaffe där, skulle vi ta en hastig överblick av staden under fröken Bengtssons ledning. Först besåg vi det gamla slottet, varefter vi ställde våra steg mot hamnen och havet. Där var friskt och skönt. Sedan besökte vi Tivoli och där var jag inne och besåg en gammal halländsk ryggåsstuga under en vänlig gummas ledning. Allt där var gammalt och fint. Därefter bar det av till soldathemmet, och sedan gick MB och jag därifrån till Galgberget. Johannes skulle under tiden uträtta några ärenden i staden.

Först besökte vi en liten täck sjö och därefter utsiktstornet. Præktig utsikt över staden och omgivningarna. Halmstad är en mycket täck stad och därför har den naturligtvis att tacka Nissan, Tivoli och höjderna omkring. Åt norr alldeles övervägande skogar och höjder efter vad det tycks, annars ganska mycket odlad mark i Nissandalen. Från berget återvände vi till soldathemmet, där vi skulle dricka choklad. Sedan blev det att ta avsked med vår ledsagerska och återvända hem till Arlösa. Vi tog nu till en början en annan väg längs ån. Den var förtjusande. Stigen gick nere vid ån och båda stränderna var höga och trädbevuxna. Resten av dagen tillbringade vi i stillhet. Det var Nilssons namnsdag och några vänner var på besök. Även denna natt logerade vi i Deris skola.

Fredagen den 30 juli

Nu var det ju enligt vår resplan tid att tänka på avresan. Bortåt eftermiddagen klarnade det och vid 5-tiden lämnade vi Arlösa. Klart solsken och medvind. Till en början ganska skogigt, ek- al- björk- och barrskog. Vi kom förbi Snöstorps kyrka, märkvärdig i sitt slag. Ett högt torn i mitten, omgivet av fem mindre torn (maskistil). Även invändigt fin. Denna stil lär sedan vara förbjuden.

Till höger hade vi Halmstad mellan havet och Galgberget. Mycket vackert. Snart öppnade sig för oss vidare vyer. Framför oss låg Hallands slätten, som i söder begränsas av Hallandsåsen. Vår väg, som gick förbi det gamla herresätet Stjärnarp, var dock ingalunda någon mer eller mindre enformig väg över slätten. Tvärt om fanns det rikligt med skog och landskapet var överallt vågigt. Ju närmare vi kom Veinge, ju mer typisk blev slättbygden omkring oss. Snart låg emellertid framför oss de ljungklädda åsar, som vi skulle passera på vår väg till Mestocka. På en del av heden hade man planterat granskog. Här och där ser man en liten mosse på de sankare platserna. Uppe kring Ahlhult åter riktig skog och odlingsbar mark, sedan åter ljungheden.

Men Mestocka kyrka höjer sin skinande vita spira framför oss och bebådar en oas i öknen, och snart är vi lyckligt och väl framme hos våra vänner där. Det var också alldeles lagom, ty himlen hade mörknat betänkligt och snart stod regnet åter som spön i backen. Idag sträcker Arlösa – Snöstorp – Stjärnarp – Veinge – Mestocka.

Lördagen den 31 juli

Regnigt. Dagen användes mest till vila och lekamlig och andlig vederkvickelse. Bortåt eftermiddagen var vi ute och besåg markerna. Allt såg tämligen likt som för fyra år sedan. På sina platser lär man på senare tider med Hushållningssällskapets hjälp ha planterat gran på ljunghederna. Granen tränger allt mer undan björk och tall, där den går bra till. På Arlösa var vi i tillfälle att bese Mårtenssons plantskolor. Granfröet sås ganska tjockt. Då plantorna är uppkomna ordentligt (ett par år gamla) planteras de om på en annan plantskola och med lagom avstånd mellan varje planta. Här får de nu stå ännu ett par år. Fjärde året är de färdiga att planteras ut bland ljungheden. Plantskolan kräver mycket tillsyn och arbete. Den måste gödslas och beredas och sedan måste den under växttiden hållas ren.

På kvällen var vi borta och besåg Mestocka kyrka invändigt. Den var mycket enkel och trevlig, nymålad och fin som den var.

Söndagen den 1 augusti

Vid 12-tiden på dagen bröt vi upp från Mestocka i vackert väder. Någon motvind. I Veinge kyrka åhörde vi gudstjänsten. Därefter blev det att styra hemåt mot Skåneland. Slätten var vågig och omväxlande samt tämligen välodlad. Till vänster mot smålandsgränsen skymtade skogklädda höjder vid horisonten. Annars tämligen skogfattigt. Efter en stund når vi Laholm, som ser rätt så trevligt ut från vägen men annars inte är något särskilt. Det trevligaste är Lagan, som vi har att passera över vid utkanten av staden. Vi står en stund på bron och betraktar de väldiga bruna vattenmassorna som störtar neråt med skum och dån. Ån delar sig just och bildar en liten ö, som vägen är dragen fram över.

Framför oss ligger Hallandsåsen, rutig som om den dragit över sig en rutig mantel. Till vänster tämligen mycket skog, mest barrskog som det ville synas, men därjämte finns också och i synnerhet i väster mycket odlad mark. Hunna till Östra Karups kyrka tar vi av till höger och kör sedan längs efter åsen. Vi passerar över en liten å, som bildar ett riktigt litet vattenfall.

Trakten blir vackrare och vackrare. Vi närmar oss Båstad. Åsen är mycket brant och försedd med lövskog. Mellan åsen och havet lämnas en smal, fruktbar kustremsa, och här ligger den lilla vackra köpingen och badorten Båstad, ett samhälle av nästan uteslutande villor. Solbacken, ett stycke väster om Båstad, är en förtjusande anläggning på slutningen av åsen. Här var vi uppe och förfriskade oss med våfflor och enbärsöl. Härifrån är en förtjusande utsikt över samhället, havsviken och Halland. Strax nedanför har vi en förtjusande präktig trädgårdsanläggning med fruktträd i långa rader.

Strax invid Båstad bildar åsen ett pass, och här går järnvägen fram över densamma. Det känns nästan småtrevligt att åter befinna sig på skånsk mark. Vår väg går nu snett över åsen med jämn och sakta stigning. Nästan överallt odlat. Där skog finns, består denna utom av barrskog huvudsakligen av ek och björk. Bok finns endast mera undantagsvis. Hunna upp ser vi framför oss en mycket kuperad terräng. Här och där små kullar och bergknallar där berggrunden går i dagen. Flera gånger då vi befinner oss på en höjd ser det ut som om havet låg framför oss och vi således ej kunde ha långt igen, men vägen kröker, och snart ser vi åter land framför oss runt om.

Äntligen nådde vi Slättaryd (och blev på det hjärtligaste välkomnade av vår vän och kamrat där och Linns gamla moder). Så blev det kvällsmat och sedan en god både – just vad vi behövde. Idag sträckan Mestocka – Veinge – Laholm – Båstad – Västra Karup – Slättaryd.

Måndagen den 2 augusti

Först sjöng vi och spelade till för mor Bolla – det var riktigt roligt att åter få tag i en orgel. Sedan fotograferade vi henne i trädgården. Vädret var det härligaste man kunde tänka sig för en liten utflykt, och vi beslöt strax att fara över till Hallands Väderö. Vi cyklade in till Torekov, som låg helt nära. Där satte vi in våra maskiner hos Westers morbror (i hans vagnsport), varefter vi begav oss ner till hamnen.

Torekov är ett samhälle, som synes vara tämligen helt hänvisat till havet. Det är ju havet som gör Torekov till vad det är – ett fiskeläge och en badort. Havet och Väderön är ju också sevärdheterna här. Själva husen är inte vidare tilldragande: små och gamla i allmänhet. Nere vid hamnen ligger en mängd mindre båtar. Ett stycke ut ligger kryssaren "Ceresborg" på vakt. En del av besättningen har varit iland och en båt kommer för att hämta dem. Det är en lust att se hur väl de

manövrerar båten och hur samtidigt årorna höjer och sänker sig. Snart har man kommit fram till fartyget och matroserna klättrar vigt ombord.

Vi får strax båt och beger oss av. Allt närmare kommer vi vårt mål, styr in mellan ett par skär och lägger till bland stenklipporna vid Sandhamn. Vi passerar först över en något kuperad terräng. Alen växer tät på sankmarkerna och gräset frodas på höjderna. Vi går åt höger, dvs åt nordöst, och passerar snart utkanten och de yttersta förposterna av den skog, som upptager mittpartiet av ön. Här ser vi överallt prov på ensidig tillväxt hos träden. De ligger helt och hållet över åt sydöst, pressade av vinden från havet.

Den yttersta kanten av alskogen består av låga buskar, som så småningom höjer sig inåt. Vi är snart ute på en vidsträckt, jämn grässlätt. Framför oss ligger fyrtornet och dithörande byggnader. Under fyrmästarens ledning beser vi tornet. Ljuset från denna fyr syns 14-15 engelska mil utåt havet. I dimmigt väder används knallapparat. Så vänder vi om och tar nu vägen genom skogen till öns motsatta ände. Här finner vi varjehanda träd representerade, men snart kommer vi in i en präktig bokskog. Vi stannar en stund inför den berömda, numera snart utdöda 1.000-åriga eken. Sedan för vår ledsagare oss till en likaledes bekant damm, nu nästan uttorkad. Så når vi öns andra ände. Även här öppen grässlätt. Till höger syns skogvaktarebostället. Vi styr våra steg mot klipporna och skären, där sjöfåglarna i massor håller till. Där är ett väsen så det står härliga till. Varken ägg eller ungar fanns emellertid så sent på året, endast ett och annat övergivet bo fick vi se – och så fåglarna förstås, som simmade på vattnet eller kretsade över våra huvuden uppe i luften. Här ute tog vi oss också ett uppfriskande bad, det sista under färden.

Det blev emellertid tid att åter infinna sig vid stranden för att bli förda iland. Vi skulle hämtas vid Svinhall eller Oscarshall eller Kappelhamn, som badgästerna kallar platsen (nog så oriktigt förresten). Vi får vänta en halvtimme och blir under tiden i tillfälle att betrakta sex svenska torpedbåtar. De fem låg ett litet stycke ifrån oss, den sjätte kom på besök ett slag. Vilka snabba eleganta fartyg, dessa torpedbåtar!

Så anträdde återfärden och snart var vi tillbaka i Torekov, där Paulus Nordström var oss till mötes vid hamnen. Då vi kom för att hämta våra cyklar passade Westers dubbelkusin, fröken Stephansson, på att lägga beslag på oss. Hon bjöd på saft och kakor och sedan sjöng hon för oss medan "Pålle" spelade. Det var en duktig tös. Klockan blev väl 7 innan vi nådde Slättaryd, och sedan smakade det med middag.

Tisdagen den 3 augusti

Hällande regn till kl 2 på eftermiddagen. Cyklade från Slättaryd kl 9 ungefär. Efter en timme måste vi emellertid söka skydd mot regnet i Kilbäckatorp (nära Grevie). Vid 2-tiden kunde vi fortsätta till Engelholm. Terrängen var ganska kuperad. Till vänster stundom skogiga höjder, till höger havet. Vanligen tämligen välodlad bygd. Vägen var synnerligen backig och besvärlig. Så nådde vi Engelholm, där Johannes fick lagat sin cykel. Vid 5-tiden fortsattes färden och efter 2 timmars färd var vi i Böketofta hos Wallins. Den trakt vi nu passerade var ju välkänd. Först Engelholmsslätten, jämn och välodlad och vidsträckt med de bästa cykelvägar.

I Bjuv var vi inne och fick lite förfriskningar. Nu var vi inne i koldistriktet. Till vänster hade vi strax förut Ormastorps gruva och till höger Hyllinge. Efter en stund kom vi till Billesholm. Så

var vi riktigt framme i skogsbygden. Åter skogklädda åsar på båda sidor om vägen. Vid foten av åsen till höger ligger schakten ett och ett. Sedan slutar ju denna höjdsträckning, men åsen till vänster, den vackra Söderåsen, fortfor och följer oss hela vägen.

Så småningom kommer vi så in i Knutstorps gamla ek- och bokskogar och snart är vi åter hemma efter vår månadslånga tur genom södra Sveriges bygder. Måtte denna resa få bli till största möjliga nytta och välsignelse för oss och andra!